شاهاڻو شاهه

مسٽر لالچند امرڏنه مل جڳتياڻي

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

شاھاڻو شاھ

شاھاڻو شاھ ___________________

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

شاهاڻو شاهه

مصنف

مسٽر لالچند امر ڏنه مل جڳتياڻي

ٽي سؤ ساله جشن ولادت

شاهه عبداللطيف ڀٽائي

١٦٨٩ع ـــــ ١٩٨٩ع

شاهه عبداللطيف ڀٽ شاهه ثقافتي مرڪز

ڀٽ شاهه حيدرآباد

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

پهريون ڇاپو ۱۹۱۴ع

ٻيو ڇاپو ۱۹۸۹ع

تعداد ۽ هزار ڪاپيون

قيمت ۰۰-۲۵ رپيا

هي ڪتاب مهتاب اڪبر راشدي سيڪريٽري سنڌ ثقافت ۽ سياحت کاتو ۽ اعزازي سيڪريٽري شاهه عبداللطيف ڀٽ شاهه ثقافتي مرڪز پاران ڇپائي پڌرو ڪيو ۽ آفتاب ابڙي انچارج پبليڪشن سيڪشن جي نگراني هيٺ آزاد ڪميونيڪيشنز ڪراچي وٽان ڇپيو.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

ٻه اکر

ڀٽ شاهه ثقافتي مرڪز، شاهه عبداللطيف ڀٽائي جي فڪر جي ڦهلاءَ لاءِ نون تحقيقي ڪتابن ڇپائڻ سان گڏ نادر قلمي نسخا ۽ اڻ لڀ قيمتي ڪتاب شايع ڪندو رهيو آهي.

ورهاڱي کان اڳ شاهه سائين تي جن محققن ڪم ڪيو ۽ "لطفي باغ" ۾ سندر ٻوٽا پوکيا. اڄ اسين انهن جو ڦل کائي رهيا آهيون، هر ڦل جو سواد ۽ سڳنڌ پنهنجو آهي، پر لالچندامرڏني مل جي ميون جو ساءُ ۽سواد ئي نرالو آهي.

لطيفيات ۾، لالچند امرڏنو مل پهريون اديب آهي، جنهن تنقيد جي عالمي اصولن کي سامهون رکي، شاهه سائين جي ڪلام جي پرک ڪئي ۽ مقرر ڪيل اصولن سان ثابت ڪيو ته شاهه سائين انساني قدرن ۽ احساسن جو روشن مينار آهي. سندس ٻولي با محاوره ۽ سليس آهي، جنهن ڪري پڙهندڙ ڪڏهن به ڪوفت محسوس نه ڪندو، ڊاڪٽر عبدالڪريم سنديلي جي چوڻ مطابق ڪيس "سلاستِ جو سائين" چئجي ته وڌاءُ نه ٿيندو.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

ڪاڪو لالچند سنڌ، سنڌي ٻولي ۽ شاه سائين جو سچو شيدائي هو، هن پنهنجي زندگي سنڌي ٻولي ۽ ادب جي خدمت ڪندي گذاري.

١٨ اپريل ١٩٥٤ع تي هندستان ۾ وفات ڪيائين. وصيت ۾ چيو هئائين ته "سندس هائي (هڏن جي خاڪ) کي گنگا جي بجاءِ سنڌوءَ ۾ وهايو وڃي."

ڪاڪي لالچند جو انمول ڪتاب "شاهاڻو شاه" (١٩١٤ع) ايترو ته اڻلڀ هيو، جو پراڻن پارکن وٽ به انهي جي ڪاپي ڪانه هئي. آخر اهو ناياب نسخو ڊاڪٽر عبدالڪريم سنديلي صاحب وٽان مليو، جنهن لاءِ اسان سندس مشڪور آهيون. پروفن پڙهڻ جي تڪليف ڊاڪٽر نواز علي شوق صاحب کي ڏني سين، جنهن اها سڪ سان قبولي.

اميد ته اسان جون هي ڪوششون لطيف سائين جي محققن سان گڏ عام پڙهندڙ لاءِ پڻ لاڀائتيون ثابت ٿينديون.

ڪراچي
٢سيپٽمبر ١٩٨٩ع

مهتاب اڪبر راشدي

سيڪريٽري،
ڀٽ شاه ثقافتي مرڪز ڪاميٽي

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

پنهنجي پياري ناني
سرڳواسي ديوان رامچند
ولد ديوان مولچند لالواڻي
جي نمت
ارپيم

مصنف

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

منڍ

ماءُ ڇٽيندي پٽڙا ٻاگهُه نہ ڏيندي ونڊ. لکندڙ بہ کتاب گهٽيئي لکي وجهي، پر ٻاگهه جي ونڊ ڪا ڏيئي سگهندن! هڪي ڪتاب تي شايد محنت بہ ڪا پوري سوري ڪئي هونداءِ تہ بہ ڇاپي ۾ اجهو آيو رهيو، ٻئي ڪتاب تي نور نہ ڪٽي نچوئي، تہ بہ اهڙو سٺرو نڪري نروار ڇو ٿو ٿئي؟

هن رسالي لکي ڪي ٿورڙا ڏينهن ڪين ٿيا. هن ڪان پوءِ ٻيا رسالا لکيا، سي ڇپيا، سي نيڪال ٿيا. پر هن سدوري جي ڪرمن جون ڪهيون، تنکي اهڙيون ڪي ڏاڍيون ڏهيون اچي ويون هيون، جو هيلتاءِ وڏيون ئي نٿي. ڪي چوندم وڏن گهر وڏا وياڙ. بيشڪ. پر پٽ جوان مڙس ڪنوارو ويٺو رهي، سا ڳالھ جس پيري نہ آهي. مٺي جواني جوان جي هوند انهيئني سڙي وڃي. رسالو بہ لکيو تيار ٿي پيو هجي، ۽ ڇپجي بہ نہ، تہ شڪ

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

نہ آهي اُڏوهي کائي وڃيس. اُنکري وڏا ودوان ٻانيڻ سروڻ پڇائي، هن رسالي جي ڪين ڇيڻي جنم پتري ڏيکاري، سُپ لگن ۾ ڪٽي سنڌي ساهت سوسائٽيءَ کي پرٽيو ٽيمانس. تڏهن وڃي ڪرمن مان ڪاڻ لٿي اٿس، ۽ جنن تنن سندس موکہ ٿي آهي.

گهوٽ گهوڙيءَ تي چڙهيو تہ سندس ڳالهائڻ تي ملھ پيو. اُنکري چاڃي ماڃي جيڪو چاهي تہ گهوٽ مونسان ڳالهائي، تہ مهرباني سندس، هٿين خالي نہ اچي.

٢٤ سپٽمبر ١٩١٤ع
حيدرآباد سنڌ.

لالچند امر ڏنہ مل جڳتياڻي

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

شاهاڻو شاهه

آخوند گل محمد پنهنجي ديوان گل ۾ چيو آهي
تو منجهان جڳ کي مليو رحمان فيض،
جن ملڪ حيوان ۽ انسان فيض.

*　*　*　*　*　*

لعل ٿيو لاهور لالن تو ڪنان،
مفت ننو محبت منجهان ملتان فيض،
سال ٿيو سرهند تنهنجي صدق ۾،
تو ڏنو تبريز ترڪستان فيض.
ٿئا خراساني تنهنجا خالص خلوص،
علم ۾ انڪان ڊهنو ايران فيض.
چاهه تنهنجي ۾ ٿئا چشتي چڱا،
ياد تنهنجي ۾ لڌو يونان فيض.

تنهن ۾ به

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

سنڌ کي توکان سرئو سيڪي سخي،
خوب ونتو ساري هندستان فيض.

ان ڏس ۾ سنڌ سان خاص وڏ ٿيو آهي، ان ۾ ته ترماتر به شڪ ڪونهي. ڳوٺ ڳوٺ ڪو وجي ڦري ڏسي: سنڌ جي اهڙي ڪنڊ ڪڙڇ رهي ڪانهي، جتي هڪ نه ٻئي پير يا اولياءَ جو مقبره نه آهي. وري اهو مهينو پالهو ڪونهي، جنهن ۾ هڪ نه ٻئي فقير جي درگاه تي ڌام ڌوم سان ميلو نٿو لڳي. سنڌڙي هونءَ گريبڙي، پر هي جو شرف مليو اٿس، تنهنجي برڪت سان سندس شان سپنتان سرس آهي، سندس مان مڙنتان مٿي آهي. سونهاري سنڌ جي انهن ساءِ لوڪن نه رڳو اول درجي جي فقيري ڪمائي آهي، پر شاعريءَ جو دَمُ به هنيو آهي. اسان اوپر وارن جي عقل پٽاندر شعر جي معني ٿي چالڻ يا پرورڙڻ آهي، ۽شاعر اُهو آهي جنهنکي اها ڏات ڏسن جي ڏاتار پنهنجي گنج ڀرپور مان ڀري ڏني آهي: ۽ هونءَ ٿي اسانوٽ شاعر ۽ وليءَ جي وچ ۾ فرق خير ڪو سمجهڻ ۾ ايندو آهي، ڇو جو سندن رهت پهت مان ٿي پڌرو آهي ته ٻئي الهي اسرار ۾ عرق آهن، ۽ ٻنهي کي جهان جي ڳجهي ڳجهارت ڀيڄڻ جو اعلي عهدو عطا ٿيل آهي. پوءِ اُهو شاعر ڪهڙو جو سڀ شئي جي معرفت شان الهي ۽ حسن خدائيءَ جو ساکي نه ٿئي؟
اهو شاعر ڪهڙو جو ماڻهن ۾ ۽ مرن ۾، ندين ۾ ۽ نارن ۾، سمندن ۾ ۽ ساگرن ۾، جهنگلن ۾ ۽ ٻيلن

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

۾، جبلن ۾ ۽ ٽڪرن ۾ ڏٺيءَ جو ڪجھ نہ پروڙي.
سچو شاعر

”مروئان موران پکڻان والئي ہي نہ“ تو پلي،

۽ هو ڄاڻي ٿو تہ

”هو هلا چو هل سپوئي سندو سڄڻين“ پيو هلي.
ان ڪريني شاعر سياڻو سڀ شئي تي عاشق آهي، ۽ عاشق صادق وانگر هر شئي جي هو صفت پيو ڳائي: پڻ هو مثل ڪمانگر جي آهي، ۽ ڪمانگر وانگر شين کي نت زباني رنگ پيو ڏئي.

سندس لاءِ هر وقت ۾ وروڻهن آهي، ۽ سڀ مند ۾ مزج آهي. وسڻن ۽ ويراني، سوڪ ۽ ٻوڏ، سيارو ۽ سانوڻي، سڀني ۾ هو سائينءَ سڳوري جو هٿ پيو پسي، ۽ هنجي وڏي وڏائيءَ جو وڏو ويچار ڪيو، هر وقت پيو هسي.

هر ويل، هر هنڌ، سندس هوش ڄاءِ آهي، ۽ ڄاڄ جو بہ هو بلڪل جبرو آهي: ۽ نہ رڳو ڄاڳندي هو چست آهي، پر ننڊ ۾ بہ هو قرّت آهي.

مطلب تہ هو ڪذهن بہ ڪک ٿو گذاري ۽ سداءِ تن تنبورو ڪيو، پنهنجي حال ۾ مست ٿيو، مزي ۾

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

حياتيءَ جا ڏينهن پيو گهاري. ان ڪري ڪڏهن به ڪنهن اوپير واري شاعر جو شعر پڙهجي، ته هيءَ ڳالهه سداءِ ڌيان ۾ رکڻ گهرجي ته مراد سندس سداءَ اعلي آهي، ۽ شاعر رڳو حق جي نرواري پيو ڪري.

پر هن رسالي ۾، شاهانه شاهه جو ان مد نظر تي رڳو متاچرو ويچار ڪرڻو آهي، باقي سندس علمي لياقت ۽ بلند ۽ باريڪ خيالن کي ظاهر ڪرڻ جي جا قابليت آهي، اُنکي سو چڱيءَ ريت جاچي ڏسڻو آهي.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

شاه جي ساري رسالي تي

نقطه چيني ءَ جي نظر

هندوستان جي راڳ وديا انوسار مڙيئي ٦ راڳ ۽ ٣٦ راڳڻيون آهن. شاه صاحب جي رسالي ۾ به ڪجھ سُرن تي اصلوڪن راڳن جا نالا آيا آهن، باقي بچيلن تي وري، مضمون ڏسي، پوءِ نا لا وڌا ويا آهن. ۽ ائين چي دهليءَ جي ٻن اُستاد اٽل ۽ چنچل جي صلاح سان ڪيل آهي. اهي ٻــ استاد شاه صاحب جي حضور ۾ رهندا هوا، ۽ ميان غلام شاه ڪلهوڙي جي معرفت سائس واقف ٿيا هوا. چوڻتا ته ٻئي جڏهن ويهي وٽس ڳائيندا وڄائيندا هوا، تڏهن پاڻ هٿن جا نهن نهن تي هڻي پيو تال وٺندو هو، ۽ راڳ جي ٻڌڻ ۾ ڏاڍو محو ٿي ويندو هو. پوءِ درد به اُتي ته خوشي به اُتي. سرهو به پيو ٿيندو هو، ته اکين مان ڳوڙها به پيو ڳاڙيندو هو.

پر هينئر جيڪو "شاه جو رسالو" هالو چالو آهي، تنهن ۾ نجوئي شاه صاحب جو شعر نه آهي. خصوصا سُر بيراڳ ۽ سربسنت بهار، سر هير رانجهو ۽ سر

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

سينهن ڪيڏارو، سر مارئي، سر ڏول مارئي، سر پورب ۽ سر ڏنا سري، سر ڪاموڏ ۽ سر ڪارايل، اهي ڏه سر سارائي سندس نہ آهن. اِن ۾ ڪجھ جيترا بيت آهن، جي شايد، ڳائڻا ۽ فقير جي وٽس ڳائيندا وڃائيندا هوا، تن جا چيل آهن ۽ شاه جي رسالي ۾ درج ٿي ويا آهن جو ڪاتبن سنڌو سيڙهو ڪيونئي ڪونهي، جيڪو جيڪو شعر شاه جي حضوريءَ ۾ ڳاتو ويو آهي- ڇا خود شاه صاحب جو، ڇا ٻين ڳائڻن جو- سڀ ڪٺو لکندا ويا آهن. پر جي ڪاتبن کان ائين ٿي ويو آهي، تہ تعليم ڪاتہ وارنؔ بہ اِن ڏس ۾ سذارو خير ڪو ڪيو آهي. اُنلوئي اٽڪل ۹۰۰ ڪافيون ۽ بيت خود شاه صاحب جا چيل، جنجو جهڙو آهي مفيد مضمون تهڙي آهي عمدي عبارت، سي سرڪاري رسالي ۾ آندائي نہ اٿن.

انهي رسالي جي ٻي هيءَ خامي آهي، جو بيت پنهنجين پنهنجين جايت تي برابر بيٺل نہ آهن. هڪڙي سر جا بيت ٻي سر ۾ اچي ويا آهن. ڪن بيتن ۾ ڪي مصرعون اهڙيون بہ آهن، جنجو قافيو برابر نہ آهي، ۽ ڪٿي ڪٿي تہ لفظن ۽ مصرعن جون پڙهڻيون بلڪل غلط آهن، جنهنڪري بيت ڪجسا ۽ بلڪل بيتا لاٿي پيا آهن. گهڻن هنڌن يا تہ ڪيترا لفظ پيل ني ڪينهن، ۽ مصرعون هلڪيون پيون لڳن، يا تہ مصرعون اصل عدم پيدا آهن. ڇڪن جون منجهس ڀاجهون لڳيون پيون آهن، ۽ هيتريون منجهس خاميون آهن، تہ بہ ائين ڪو نہ ڇنبو تہ اهو ڇاپي وارو سرڪاري رسالو سنڌين کي ٿٺو وٽي. ٿو ري

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

عرصي اندرئي جو ٻيو پيرو چاپي ۾ آيو آهي، تنهن مان
ئي پڌرو آهي تہ سنڌي چاهہ سان پڙهنس ٿا، ۽ هنن اُنکي
واسي ڏوڻي جاري تي رکي نہ ڇڏيو آهي. سبب هي آهي
جو شاهہ صاحب جي شعر ۾ ڪئين خوبيون ۽ خاصتيون
آهن، جن ڪين موهي ڇڏيو آهي.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

شعر جي خوبين تي ڪنو ويچار

(١) تہ "شاھ" جھوني ٽيڻ جو بنھ آھي. سندس شعر پڙھ تہ منجھائنس نت نئون مزو پيو اَچي. سبب ھي آھي جو شاھ صاحب جيتوڻيڪ مسلمان آھي، ۽ عربيءَ ۽ فارسيءَ مان چڱو واقف ٿوڏسجي، تہ بہ پنھنجي شعر ۾ گھڻو ٺيٺ نج سنڌي لفظ ڪتب ٿو آڻي. مثلا "وحدت وجودي" وارو ڳوڙھو خيال تہ جيڪي آھي سو "ھڪ" ئي آھي، ۽ ساري پرٿويءَ، نہ ساريءَ جوڙ ۾ ھڪ جوئي جلوو آھي، ڪھڙو نہ سولن ۽ رواجي لفظن ۾ وجھي نروار ٿو ڪري. جي

ڪوڙين ڪايائون تنھنجون لکين لک ھزار،
جيُ سيڪنھن جيءَ سين درسن ڏارون ڏار.
سوھي، سو ھو، سو اجل، سو الله،
سو پرين، سو پساھ، سو ويري، سو واھرو.
گل گل پسي گودڙيا گھڻا نہ پانئيج،
سوئي سچائيج، ھي ھو آھي ھيڪڙو.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

۽ جي موادي فارسي ۽ عربي لفظ تصوف جي نرواريءِ لاءِ درج ٿو ڪري، تہ اُهي سنڌي اصطلاحن سان اٿين ٿو ڦهڪائي بهاري، جو چڻ جڙت ٿو جڙي ۽ موتي ٿو پوئي. مثلا هيٺيان بيت آهن، جن ۾ بہ ساڳيو "وحدت وجودي" وارو خيال ٿو اڀري.

عاشق چؤم اُنکي، م ڪي چؤ معشوق،
خالق چؤم خام تون، م ڪي چؤ مخلوق.

وحد تان ڪثرت ٿي ڪثرت وحدت ڪل،
حق حقيقي هيڪڙو ڀوليءَ ٻيءَ نہ ڀل.

پاڻهين جل جلالہ، پاڻهين جان جمال،
پاڻهين صورت پرين جي، پاڻهين حسن ڪمال،
پاڻهين پير مريد ٿئي، پاڻهين پاڻ خيال،
سڀ سيبوئي حال منجهان ئي معلوم ٿئي.

پاڻهين پسي پاڻکي، پاڻهين محبوب،
پاڻهين خلقي خوب، پاڻهين طالب تنجو.

(٢) شاهاڻو شاه لفظ ساز بہ واه جو آهي. شئي ڪي جاچيو ڪريو نالوئي وٺيو پنهنجو ڏئي. مثل سرمارونيءَ ۾، سِپَ کي ٿو ٻِپُڙي سڏي. چي

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

سپ سمنڊين سپجي ابر آساروس،
ٻاڙو پني نہ ٻپڙي منو منهن لڳوس.

کهڙو نہ پورو نالو آهي!

(۲) اکرن جو تہ اکٿ ڀنڊار آهي. هڪ هڪ لفظ جا ڪيترا تہ ثاني ٿو ڏئي. اُٺ ئي اُٺ: تنهن لاءِ ڪرهو، چانگو، ليڙو، توڏو، گونرو، ميو، ٻور، بوتو سڀ آڻي ٿو شعر ۾ سوڙها ڪري.

وري تير. تنهن لاءِ بہ سيلو، پيلو، لوري لوه، ڪان، بان ....هليو هلي.

بهادر لاءِ تہ جهڙي تهڙي فهرست ٿو ڏئي. وير، ڪرڀو، مهائي، جنگ، پانو، مانجي، سڌر، ورنه، ڪونئر، بانڪو، پاونگ، گهوٽ، راوت . . . . جواب لڳا پيا آهن. حساب ئي ڪونهي.

پر ائين نہ سمجهڻ گهرجي تہ هيترا سارا لفظ شاعر ان لاءِ ٿو ڪتب آڻي تہ پنهنجي هوشياري ڏيکاريان، اهڙي ڪوشش هن ڪٿي بہ نہ ڪئي آهي. اڳتي ڏسبو تہ ڪئن نہ سارو سندس شعر لس ئي لس هليو اچي. ڀانءِ تہ پاڻيءَ جي نهر آهي جا بنا ڪنهن اٽڪ پيئي ٿي وهي. چڪ تاڻ منجهس ترما تر بہ نہ آهي. سيا ويڪ جڻ الهام ٿيو اٿس تئن شعر چوندو ويو آهي.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

(۴) ڪن عالم علم وارن جو نيڪ رايو آهي، ته شاه جي شعر ۾ نڪو آهي بحر نڪو آهي وزن، رڳو ناليَ جو قافيه ۽ رديف آهي. پر سندس بيتن جي بيهڪ ۽ تڪن جي ڦهڪ مان معلوم ٿو ٿئي، ته جي علم عروض جا ارڪان گهڻا منجهس نه آهن، ته به سڀئون ساريون ته بلڪل هموزن آهن ئي آهن. وري ڪٿي ڪٿي، ڪنهن بيت جي پهرين يا پوئين مصرع جو اڌيا ڪو پاڱوئي، ڪيترن بيتن ۾ وري وري جو ٿو اچي، يا ڪٿيڪٿيتڪ جو هڪڙو ئي لفظ ڦيرائي، يا فقط ٻن لفظن جي پاڻ ۾ جاءِ مٽ ڪري، يا هڪڙي لفظ بدران ٻيو لفظ ساڳيءَ ئي معني وارو اچي، سڄي بيت جو قافيه جو ڦيرائي ٿو ڇڏي، سو ته هيڪاري سندس شعر کي کٽي ٿو ڏئي.

مثلا هيٺيان بيت آهن، جن ۾ اچي "منهن موچارن، اندر ڪارن" تي پيو آهي. چي

منهن ته موسي جهڙو عادت ۾ ابليس،
اهڙو خام خبيث ڪڏي ڪوه نه ڇڏئين.
منهن ته موسي جهڙو سيرت شيطاني،
بازي بيراني ڪڏي ڪوه نه ڇڏئين.

سر سراڳ ۾ پڻ اهڙي نموني ر وا بيت جهجهائي آيا آهن. ٻي فصل ۾ "هڪي ٻانهي چت ۾، ٻي صاحب سنواري" اِن تي اچي پيو آهي. ڇا ٿو چوي؟

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

هڪي ٻانهي چت ۾، ٻي صاحب سنواري،
دنگي هن درياه مان هلائي هاڪاري،
ترازو تاري ستڙ سيپيني ڪري.

هڪي ٻانهي چت ۾، ٻي سنواري صاحب،
ڪيڏي اونهي ڪن مان اِيُ آڪي جو عجب،
اِيُ سائينءَ جو سبب جنَن ٻڏا اُڪاري ٻار مان.

هڪي ٻانهي چت ۾، ٻي جا ڪري الله،
پاڻهي وجهي ڪن ۾، پاڻهي اُڪاري اوڙاه،
تنهن واحد ڪي واه! جو ستڙ سيپيئي ڪري.

هڪي ٻانهي چت ۾، ٻي جا الله ڪري،
پاڻهي وجهي ڪن ۾، پاڻهي ڪنديءَ ني،
ستڙ سي ڊوني جي تڙ تواني مڪڙا.

وري هي بيت سر سامونديءَ وارا آهن، جن ۾
ساموندين جي اُسهڻ تي ور لاپ ٿو ڪري. چي

مون اُپي تڙ وٽ پرين پگہ چوڙيا،
ڪامون ۾ گهٽ، ناتہ سجڻ سباجها گهڻو.

مون اُپي تڙ هيٺ پرين پگهہ چوڙيا،
ڪا مونهين ۾ ڏيٺ، نا تہ سجڻ سباجها گهڻو.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

مون اُيي تڙ جهل پرين پگهه چوڙيا،
ڪامو نهين ۾ اَل، نا تہ سڄڻ سپاجها گهڻو.

مون اُيي تڙ پاس پرين پگهه چوڙيا،
هو الله آهار اوهريا آءٌ دم دم دعا ڪندياس،
آه نہ لاهينديا‌س، موٽي ايندا مون گهرين.

اهو رستو اهڙو ٻنو آهي، جو سندس شعر وري وري پڙهہ تہ بہ ماڻهو ڪڪ ئي نہ ٿئي. هڪڙا ٻگاله ڪي وڏائي ورهيہ ڪندا آهن، تہ ٻڌندڙ ڪي چڙ پيئي ويندي آهي، پر شاه جي اُپٽار اهڙي آهي، جو منجهائنس پاڻ مزو پيو اچي.

(۵) لنبي چوڙي ٻگاله ڪي ٿوري ۾ چٽائڻ جو بہ اُستاد آهي. سسئيءَ تي يا تہ سڄا سارا ۵ سر ڏيئي ويو آهي، يا تہ ساريءِ ٻگاله جو مطلب ٻن تڪن ۾ چٽائي ٿو ڇڏي. ڇي

سر جي تان سور ساماڻي تان سڪہ ويا،
اُهي ٻئي پور نماڻيءَ نصيب ٿيا.

گوادر ۾ موڪيءَ نالي هڪ عورت ڪي گتو هوندو هو، تنهنجي شراب واري مٽ ۾ هڪ لڳا هڪ سپ وڃي سري پيو، جنهنجي مائيءَ ڪي سڌ رهي ڪانہ. گراهڪ جي

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

وٽس آيا تنکي مائيءَ انهي مٽ مان پٽ ڀري پياريا. هنن يارن پيالا چاڙهيا، ۽ ڍيري ٽي پنجي رهيا. انهيءَ ڳالھ تي ٻہ نہ تہ ڪجھ جيترا بيت ڏنا اٿس، پر ساريءَ جو سار ڀچاڙيءَ منجھ ٻن تڪن ۾ آئي ٿو پورو ڪري ڇڏي

موڪيءَ سندي مٽ ۾ سري سپ پيو،
اِيءُ قضا ڪم ڪيو، ڪونهي ڏوھ ڪلال جو.

(٦) شاھ جو شعر سنجيدو ۽ سوادي، سڪ ڀريو ۽ سريلو حد کهڻو آهي، ۽ جيتوڻيڪ ڪيترن هنڌن لفظن تي ڏاڍيون تجنيسون ڪيل آهن، ۽ ڏاڍا مزي جهڙا بيت ڏنل آهن، تہ بہ منجهن اندروني مطلب ڏاڍو ڳوڙهو رکيل آهي. سر سهڻيءَ ۾ سهڻيءَ جي واتا ٿو چوارائي

جاهڙ اندر جيءَ ساهڙ ڏني ساھ ڪي،
ساهڙ چڙي نہ ساھ جي ساهڙ ساهڙي ريءَ،
ساهڙ ميڙ سميع! تہ ساهڙ چڙي ساھ جي.

هن بيت ۾ لفظ " ساهڙ" تي ٿو تجنيس ڪري ۽ چوي ٿو تہ هي خاڪ مٽيءَ جو پتلو تنهن ۾ جو ساھ آهي، سو سڀ آتما جو پرتاب آهي ۽ آتما کي سرير سان وري ڏٺيءَ پاڻ ڳنڍي ڇڏيو آهي. هاڻ ڏهاڙکي پاءُ اٿي جو سيڪوئي پيو ڪائي، ۽ نڪون ساھ بہ هر ڪو ئي پيو ڪٽي. پر هي منڪ جو هن مرت لوڪ ۾ آيو آهي، تنهنکي هتي ئي تہ قبو نہ اڏائٹو آهي. سرت نرت، سڌ ٻڌ مليا

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

اٿس، تہ جاچي ڏسي، جو اصل پاڻ ڇا آهي؟ ۽ هتي ڇالاءِ آيو آهي؟ جڳياسو جڏهن اِن ڪڙيءَ کي رسي ٿو، تڏهن ڇاڻ تي ٿيس تہ هي ڳالهيون سمجهجن تنهن لاءِ سرير مان خير ڪو ڪارج سڌ ٿيندو، هي آتمائي جو ڪم آهي. پر سندس آتما تي سرير جا آورڻ چڙهيا پيا آهن، ۽ ڀرم ۾ جو پاڻ پنڻي ڀٽڪيو آهي، تنهنجو سبب اهو ئي آهي جو ايا ڪيس پنهنجي سچي پاڻ جي پروڙ نہ پيئي آهي. هاڻ اها پروڙ پويس تنهن لاءِ ڪيس گور پير جي سهائتا جي ڏاڍي گهرج آهي. گوربن هنن ڳالهين ۾ گهر انڌار آهي. وهنواري ڳالهين ۾ ئي ٻين جي ڪيتري مدد وٺڻي ٿي پوي؟ هي تہ پرمارٿي پروليون آهن ۽اهي هو ڀيچي سگهندو ئي ڪين، جيستاءِ ڪو ڪامل مرشد ڪيس نہ مليو آهي.شاه صاحب بہ هن بيت جي پهرين ٻن سٽن ۾ اهڙو خيال ٿو آڻي، ۽ڀچاڙيءَ واري تڪ ۾ سائين سڳوري کي وينتي ٿو ڪري تہ "هي سميع! سڀ حال سڻڻ وارا! تون پنهنجو وڙ ڪر، ۽ اهڙو ڪو هادي رهبر ملاءِ جو منهنجو نيتارو ٿئي."

وري هي سر ڪلياڻ وارو بيت آهي. ڇي
ڪاتي تکي م ٿئي، مرمنيائي هوءِ،
مان ورمن توءِ مون پريان جا هٿڙا.

منيائي معنيٰ مُڏي، لمي. ورمن معنيٰ ترسن، ٿهرن.

مطلب ڇا تہ ڀل تہ ڪاتي مُڏي هجي ۽ تکي نہ وهي. ڇو تہ پوءِ من منهنجو محبوب مونکي پنهنجن

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

مبارڪ هٿن سان ڪجهه مهل جهلي بيهي. ڪاتي تکي هوندي ته هڪڙوئي ڌڪ هڻي سر ڌڙ کان ڌار ڪري ڇڏيندم. هوندي مڏي ته اوس ڪنڌ ڪپڻ لاءِ مونکي ڪنڌ کان جهلڻو پوندس. ڪهڙي نه سهڻي حجت! شعر هنڪي چنبو آهي. اڻن نه سمجهڻ ڪپي ته بيت جا رڳي لفظ سهڻا آهن. صوفي طالب پنهنجي ڪنڌ تي ڪاتي جا وهائڻ ٿو ڏئي، تنهن مان هنڪي فائدو ڪهڙو ٿو رسي؟ سندس من ترشنائون ٻجهي ٿيون وڃن. هاڻ صوفي سگورا چاهيندا آهن، جو اينن اُمالڪ نه ٿئي، ڏيري ڏيري اُتي ٿيندي وڃي. ڇو جو سياريڪ آهي ته شيءِ ڪشالي ۾ مٺا ڪٺ سان پڙ پيي ٿي، تنهنجو قدر هرگز گهٽو ٿو ٿئي. هن بيت ۾ ٻه ساڳيوئي خيال نروار ٿيو آهي.

(٧) ٻيو ٿو ڏئي پروليون. لفظن ۾ اُنجي آهيني ڪين. پر سندن ارٿ ڏاڍو اونهو آهي. سرسراڳ ۾ ٿوچوي:

مانڪ منڌ هٿان پيتيءَ ۾ پرزا ٿيو.
سڄو تا، سيد چئي، لهي لڪ سوا،
ٻيگي پڇاڻا پدمنان پري ٿيو.

وياسي وينجهار هيرو لال وتڏين جي،
تنين سندا پويان سيهي لهن نه سار،
ڪٿين ڪٺ لهار هالي اُنهن پيٽنين.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

۽ سر آبريءَ ۾ سسئيءَ کي ٿو چوي:

ويھ مَ منڌ پنهور ۾، هاڙهي هڏ مَ هل،
ڪوڙي ڪج م ڪڏهين، سچي ڳالھ م سل،
جانب لي م جل، سور وسارم سسئي.

سر آسا ۾ بہ ساڳئي نموني وارا هي بيت ٿو ڏئي.

چي

ترڪ ڪر ترڪ کي وڃڻ ڪنان وڃ،
آهي ايُ اُهڃ، سٽي سٽائيج تون.

وڃي رس وڃڻ کي، وڃڻ پڻ وڃاءِ،
لوڪان پاڻ لڪاءِ، لڪيان پڻ لڪيج تون.

حد ٿو ڪري سر ماروئي ۾، جتي چوي ٿو:

آءُ بنديائي بند ۾، ڪ آءُ پيس بند؟
مون هين لڳو ميهڻو، ڪ مون هين ڪڙو ڪنڌ؟

بس ويٺو ڪو سلي.

(٨) شاهاڻو شاھ جاچ جو جبرو ۽ ڪمانگر بہ هڪڙو
ئي آهي. زباني رنگ شين کي اُهي وني ٿو ڏئي، ۽ ڪين

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

لفظن جا ويس اُهي ڪري ٿو ڏيکاري، جو پڙهندڙ اينن پيو ڀانئين تہ جنسي اُها شيءِ منهنجن اکين اڳيان چِٽي ڏِکي بيٺي آهي. مثلا سر سهڻيءَ ۾ سمنڊ جي صورت ڪهڙي نہ پوري پوري ٿو چٽي! چي:

دهشت ڏوم درياهہ ۾ جت سٽاڻا سيسار،
بيحد با گو بحر ۾ هيبت ناڪ هزار.

دهشت ڏوم درياهہ ۾ جتي ڪُنن جا ڪڙڪا،
سهي ڪئن سمونڊ جا ماندي دل دڙڪا.

دهشت ڏوم درياهہ ۾ جتي جايون جانارن،
نڪو سنڌو سير جو مپ نہ ملاحن،
درندا درياهہ ۾ واڪا ڪيو وڙهن،
سڄا پيڙا پار ۾ هليا هيٺ وڃن،
پرزو پيدا نہ ٿئي تختو منجهان تن،
ڪو جو قهر ڪن ۾ ويا ڪين ورن.

چوماسو ٿو لڳي تڏهن وڃي ڪو سمنڊ تي لهرن جو رنگ ڏسي. پوءِ پروڙ پويس تہ سمنڊ جي صورت چٽڻ ۾ شاعر ڇا نہ ڪمال ڪري ڇڪو آهي!

وري سارنگ جي منڊ ۾ سارنگ سارنگ وسائي جيڪي رنگ ٿو لائي، تنجو سربستو وستار سر سارنگ ۾ ڇا نہ بخوبيءَ ٿو ڪري؟ چئي:

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

مند ٿي منڊل وڃيا تاڙي ڪي تنوار،
هارين هر سنباهيا سرها ٿيا سنگهار.

مند ٿي منڊل وڃيا آيو جهڙ جهاٽي،
هڪ ارزاڻ ان ٿيو ٻيو مکڻ منجهه ماٽي.

مند ٿي منڊل وڃيا ڪي اوهيڙن اوڪ،
چاڇر ٿي چنن ۾ مينهون چرن موڪ،
سرهيون ٿيون سنگهاريون پوريو پائن طوق،
ميها چيڙ ڦنگيون ٿين سيپني ٿوڪ.

موٽي مانداڻن جي پري ڪيائين پيچ،
وڃون وسڻ آيون سارنگ چڙهيو سيج،
تنهن نوريءَ نوازيو ڏيئي ڏولڻا ڏيج،
ٻج ڪٽي پٽ هليا هاري منجهان هيج،
راضي منجهان ريج عالم سڀ آباد ٿيو.

موٽي مانداڻن جي جڙي ڪيائين جوڙ،
وڃون وسڻ آيون ٻه ٻه ٻڏائون ٻوڙ،
انن جا عالم ۾ ڪوڙين ٿيا ڪوڙ،
سارنگ لاٿي سوڙ، سانده سهائو ٿيو.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

موتي ماندائن جي پري ڪيائين پر،
وچون وسڻ آيون ڪوڏان ڪٽي ڪر،
مينهون پاڻ مراديون ٿڌا چرن ٿر،
وڏي اوه آيون پٽيءَ لائي قر،
ساري اچو ساميون ڏين ڪير سچر،
ساڻ وانڍين ور، پريون پرچڻ جون ڪيون.

جنگ تي لڳي. ڪٺن ڪويا ڪلي ڪوڏيا ڪارا ڪند هٿن ۾، اڙل وڇيرا هيٺ ڪيو هڪ ٻئي تي اُلڙي ٿا اچن، ڪيئن رڻ ڳجي ٿو ۽ راڙو ٿئي ٿو ته ڳجهيون رڻ چانئين ٿيون چڏين، اُنجو سربستو، ستار وري بخوبيءَ سر ڪيڏاري ۾ هنين ٿو آلي. چي:

جهمنديون اچن جهوليون جهونجهارن جون،
پايو ٻڪ ٻهار جا اُنجون وهون واڪا ڪن،
پٽين پار ڪڍن، رڻ ڳجيو، راڙو ٿيو.

ٻهادر ڳڏيا ٻهادرين ڪڙڳ ڪلول ڪن،
وجهن ڏڙ ڏڙن تي هاڪاريو هٿن،
ڪرن ڪنڌ نچن، رڻ ڳجيو، راڙو ٿيو.

ڪرن ڪنڌ نچن. ترار جو ڏڪ لڳندو، سو اول اوس سسي ٿورو ڏڙ ڪان مٿي ٿيندي ۽ پوءِ ڪرندي. ان مٿي ٿيڻ ۽ پوءِ ڪرڻ کي ٿو شاعر نچڻ ڪوٺي.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

پاڪ جنجا پير ڪنان هيٺ نہ ڪوڙيا،
تنگ ترارن تڇيا ڇٽيو پون ڇڳير،
ڊوند تنهين جا ڍير، ڳجهين ڳري لايا.

ڇپرجنن پهون، تنن رڻ ڳجهين چانئيو،
ونڪا ونڪن ڳڏيا ڊوڙيو ڏين ڊهون،
مهاين وهون نير مهانگو ڪنديون.

نير مهانگو ڪنديون. اينئن آهي تہ ڪنهن شيءِ جو واهپو اوچتوئي اوچتو وڌي ويندو آهي تہ اُنجو اگهہ آڪرو ٿي پوندو آهي. هتي بہ هنن عورتن جا هيترا مڙسارو جو مرندا ۽ عذر ۾ پاڻ نير رنگيل ڪپڙا جو ڪنديون، انڪري نير جو اگهہ چڙهي ويندو، ۽ نير مهانگو وڪامندو.

پکين کي ڏسي ٿو سدائين ٽا هيڪاندا رهن. گڏ کائن گڏ پين. گڏ گهمن گڏ گهتن. گڏ سمهن گڏ ڪن. پلڪ هڪ پنگت ڪنان پاسي ٿين تہ ويڳاڻا وتن. ڇاتي ڇڇيو پوين. تڏهن چوي ٿو:

وڳر ڪيو وتن پرت نہ ڇنن پاڻ ۾،
پسو پکيڙن ماڻهنئان ميٺ گهڻو.

وڻ تي تہ واہ جو بيت ٿو ڏئي. ڇي ڏسو تہ کهڙو

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

نہ سدورو آهي،

ڇانڊِپ لڳي، ڇڳا ڇٽن ميوا ۽ ٻور،
ڪهاڙو لڳي، ڪوڪ نہ ڪري توڙي ڪريس چور.
پاڻ جلائي، ڇاون ڪري، نت انهي تي نور.

ان ڪري پاڻڪي صلاح ڏئي ٿو تون بہ دل ڪر درخت جي دستور،

(٩) تنهن ڏاران شيءِ کي جاچي ڪري منجهائنس گڻ بہ واهہ جوٽوڪيدي. پاڻيءَ ۾ ڏسي ٿو تہ بدبدا اُٿن تہ گهڻي مهل جالين ٿي ڪين. لهرون لڳنن ۽ اُتيئي اڏ ٿيو پون. تنهن تي پاڻ کي سمجهائي ٿو تہ سدورا.

جر ۾ ڦوٽو جئن لهرن لڳندي اڏ ٿئي،
تون پڻ آهين تئن، دنيا ۾ ڪو ڏينهڙو.

اُن ڪري،

تانگهي ۾ تاڻي ٻڌ پنهنجو تُرهو،
اونهي ۾ آڻي ڪونہ ڏينديءِ ڪو ٻيو.

سُئي نماڻي وٽ، تنهنکي وري ڏسو ڇا نہ شرف ٿوڏئي! ڏسي ٿو تہ ويچاري ڪيئن ڪپڙا سبي، خلقون پيئي پهرائي، پر پاڻ اُگهاڙي جي اُگهاڙي ٿي رهي. تڏهن

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

ٿو چوي:

پاڇا هيءَ نه پاڙيان سرتيون سنئيءَ سانڻ،
ڏڪي اُڳهاڙن کي ڪين ڏڪيائن پاڻ.

(۱۰) وڏي خوبي سندس هيءَ آهي، جو جدا جدا نمونن ۾ جدا جدا ماڻهن جي واتان، عشق الاهيءَ جي باب ۾، ڏاڍا ٿو غضب جا ڏوهيڙا ۽ لوڙائو ڏئي، ۽ اور رڻ اُهي ٿواوري، جن پڙهي دل درد ۾ ڳريو وڃي، ۽ من شاعر جي سوزواري خيال ۾ محو ٿيو وڃي. ڪٿي ڏس ته سسئي ٿي، لوڪاڻي لڄ لاهي، پنهونءَ پٺيان ڏونگر ٿو ڏوري، ڪٿي ڏس ته مومل ٿي، راتين جون راتيون راڻي جي اوسيڙي لڳي، اکين کي اوجاڳا ٿو ڏئي. ڪٿي ڏس ته ماروئي ٿي، عمر جي ڪوٽ ۾ ويهي، ملير ملڪ ۽ مارونڙا ٿوسنڀاري، ڪٿي ڏس ته ليلان ٿي، نيٺ مٺيي کي مڇ ۾ وجهي، چنيسر ڪاڻ، ڳوڙها ٿو ڳاڙي! ڪٿي ڏس ته سهڻي ٿي، سياري سيه رات ۾، ساهڙ ڪاڻ، ڪاريهر ڪن ٿو تري، ڪٿي ڏس ته گندري ٿي، سمي ڄام کي حرفت سان هيرائي هٿ ڪري سائس سهج ٿو ڪري. ڪٿي ڏس ته سورٺ ورتي، راڳ تي ريجهي، ڪٺاريءَ سان ڪنڌ ڪپي ٿوڏئي، ڪٿي ڏس ته "لوڻي" ٿي ڪارا اوڍي، مير حسين تي ماتم ٿو مچائي. ڪٿي ڏس ته ڪاپائتي ٿي، آتڻ ۾ ويهي چاه مان چرخو ٿو چوري، ڪٿي ڏس ته ڪن ڪٽ ڪاپٽ ڪاپڙي ٿي، طمع کي ترڪ ڪري، ويهي رام ٿو ريجهائي. مطلب ته

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

نوان نوان ويس ۽ ورن ڏِکي، ويهي اندر جو حال ٻڌاوري، ۽ روح رهاڻ ڪري، ۽ پلٽون پلٽيندي، لاهوت ۾ لنگهي، وڃي هاهوت کي حد ٿو ڪري، ۽ نيٺ پاڻ سڃاڻي، پرم پد پائي، ايئن ٿوڄاڻي، ته:

پڙاڏو سو سڏ، ور وائيءَ جو جي لهين،
هئا اڳهين گڏ، ڀڄڻ ۾ ڀ ٿيا.

پاڻ پردو پاڻ کي سٽي ڪر سنڀال،
وڇان جو وصال، سو تان هئڻ هنجو.

پاڻ پردو پاڻکي طالب سٽج تون،
نڪا هان نه هون پردا سڀ پاسي ٿيا.

جهنگ ڪامي پٽ ٿيو ڀڳي چوران لڪ،
سيڪڙو ۽ سڪ ڀني گڏيا پاڻ ۾.

جن وڃايو وجود سي فاني ٿيا في الله ۾،
نه تن قيام، نه قدور، نڪي ڪن سجود،
جيلانهن ٿيا نابود، تيلا نهن رسيا بود کي.

ياد رکڻ گهرجي ته اهو "وحدت وجوديءَ" واروئي خيال آهي، جنهن تي صوفي مت جي پيڙه ڀڏل آهي، ۽ شاه لطيف شاعر اهو خيال پنهنجي شعر ۾

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

ڪيئن نہ بخوبيءَ نروار ٿو ڪري! ڪن کي شڪ اھو خيال نہ بہ آئڙي، ۽ سمجھن جو اجايو خفقان آھي، تہ بہ اُھي صاحب ايترو تہ قبول ڪندا تہ اُن جي نروار ڪرڻ ۾ شاعر علمي لياقت واه جي ڏيکاري آھي.

(١١) پر ھي تہ وڏا قصا ۽ ڪھاڻيون ٿيون، شاھاڻو شاه ڳوٺاڻيون ڳالھيون جيڪي سنڌ ۾ مروج آھن، اُنکي بہ شعر ۾ آڻي، سندن معرفت وڏا اونھا خيال نروار پيو ڪري، پڻ، جيڪي ساٽ سڳڻ، زالون مڙس، جدا جدا وقتن تي ڳنديندا آھن، تنکي بہ پنھنجي شعر ۾ شرف ڏيڻي ٿوچيڏي. انکري بہ تہ سندس شعر ناپئند ٿي پيو آھي، ۽ پڙھيل ڇا اڻ پڙھيل سڀ کي پيو وڻي.

ڳالھ ڪندا آھن تہ انڌن جي ھڪ لڱا سڌ ٿي تہ ھاٿي ڏسون، تنکي آڻي ھڪ مٺل ھاٿيءَ اڳيان ٻھارياءُ. پوءِ، ھڪڙو ھاٿيءَ جي ڪنن کي ھٿ لايو پيو چوي تہ "اڙي ادا ھاٿي تہ ڪو وڄڻي جھڙو ٿو ٿئي!" تہ ٻيو وري رڳو ھنجي سونڊ کي ھٿ لايو پيو چوي "نہ ڙي نہ ھاٿي ناڱ جھڙو ٿو ٿئي!" وغيره وغيره. شاه لطيف سر آسا ۾ اھا ڳوٺاڻي ڳالھ ھئن ٿو آڻي.

منڍي ھاٿيءَ سين مامرو اڇي پيو انڌن،
مناڙين ھٿن سان، اکنين ڪين پسن،
في الحقيقت فيل کي سڄا سڃاڻن،
سنڌي سردارن، بصيرت بينا ڪري.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

۽ ان جي وسيلي خيال هي ٿو پڌرو ڪري ته دنيا جا لوڪ به هنن انڌن جي نيائي آهن، جو هو به ڏٺيءَ جي حد پيا ٺهرايائين. هڪڙا چون سچي سائينءَ جي سڌ اسانکي ني آهي، ٻيا چون ته ٻيا سڀ ڪوڙا، خدا جي خبر اسانکي ني آهي. وغير وغيره. سچ پچ هن ساري وس جو مالڪ ڪير آهي، تنهنجي سڌ اُنهن کي آهي، جنجون اندر واريون اکيون کليل آهن، ۽ جي پرمارٿ ۾ پورا آهن. پيچاڙيءَ واريءَ تڪ ۾ هي اشارو پڻ ٿوڪري، ته ان اندر وارين اکين ۾ سوجهرو تڏهن ٿو پوي. جڏهن ڪامل مرشد مهر جو هٿ ٿوڏري.

ٻي هيءَ ڳالهه ڳوناڳا ڪٿندا آهن ته هڪ لڱا سانوڻيءَ ۾ پاڻي جا بحر ٿٽي پيا، ۽ جهر جهنگ پاڻي پاڻي ٿي پيو. تنهن تي ڪجھ جيترين مڇين پنهنجا جهونا ماڳ ڇڏي اچي هڪ نئي تلاءَ ديرو ڄمايو. نئيءَ شيءِ مان سپاريڪ گهڻو مزو ايندو آهي. هيڪاري اُها شيءِ هيڪاندي هٿ اچي ويندي آهي، ته پنج ني گيهه ۾، ڇڻ ساڃي لڳي آهي. هنن مڇين کي به هيڪاندو تلاءُ ملي ويو، تن ڏاڍا پئي منجهنس چوچ ڪيا ۽ مزي ۾ ڏينهن گذاريا.

پر مند ڦري ته تلاءَ مان پاڻي سڪندو ويو. اتي مڇين اکيون پٽيون ۽ صلاح ڪئي ته موٽي ماڳ هلجي ۽ وڃي اصلوڪو وطن وسائجي. پر هڪڙي منجهن هئي، جا

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

مڇي مڇي ڳوه ٿي پيئي هني، سا چوي "آءُ ڪا هي ٽلاءُ چڙيان." گهٽوئي سمجهايائونس ڪيائونس پر هنڪي هوانڌ، چوي "انهيءَ ترڻ تيل ئي نہ پوي جو آءُ اوهان ساڻ هلان،" آخر تہ ڪم اهڙو ٿيو جو ٽلاءَ جو پاڻي سمورو سڪي ويو، ۽ هن هٺيليءَ جو ڏاڍو برو حال ٿيو. شاه صاحب اها ڳالهہ سر ڏهر ۾ هيئن ٿو آڻي.

متو آهين مڇ ٿلهو ٿو ٿوناهٽين،
جا تو ڏٺي اڄ تنهن پاڻيءَ پنا ڏينهڙا.

جان واهڙ ۾ وه تان تون نہ موٽيو،
ڪائي ۾ ڪوه ڪرئين پوءِ موٽڻ جو پهہ؟
سر متي تون سهہ مهميزون ملاحن جون.

جان جر هنڙو جال تان تون مڇ نہ موٽيو،
پونيئي اڄ ڪ ڪالهہ سانپيون سانگن جون.

جان جر هنڙو سير تان تون مڇ نہ موٽيو،
آڏا اڏيئي ڪير، گهٽ بہ جهليئي گهاتئين.

۽ اِن جي وسيلي طالب کي هيءَ ٿو چيتاءُ ڪري تہ جڏهن وجهہ هوءِ مايا جي مهراڻ مان ٻاهر نڪرڻ جو تڏهن ڪيئي ٽنگاماڻي، هاڻ جڏهن راهون رد ٿي ويون اٿيئي، ۽ جار ۾ چوڙ ڪنيو قاسي ويو آهين، تڏهن ٿو پهہ ڪرين تہ ٻاهر نڪران. اجايو ٿو پاڻي ولوڙين. وينو

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

هٿ هڻ ۽ ڪرم پٽ.

جاڃر جاتون نہ ڏئي، ڏايا نہ موهي،
سڏون ڪوه ڪري، سا پنهنجي ڪانڌ جون.

هن بيت ۾ وري هڪ سوڻ جو اشارو ٿو ڪري جو هندو عورتون ڳنڍينديون آهن. گهر وارا سندن ٻاهر هوندا آهن ۽ وٺائن چڻي چپاتي نہ ايندي اٿن تہ ويچاريون اٽي جا ڏيا ٻاري وڃي درياه تي تارينديون آهن. پوءِ جي ڏيا واٽ تي وساڻا نہ، ۽ سلامت وڃي پار پهتا تہ سمجهنديون جو گهوٽ اسانجا چڱا ڀلا آهن ۽ ترت اچڻ وارا آهن. نہ تہ سوڻ ئي ابتو ٿيو.

سو شاه صاحب چوي ٿو تہ جيڪا عورت درياه تي ڀيرو نہ ٿي ڪري، ۽ ڏيا موهي اُتي نہ ٿي تاري، سا وري ڪانڌلاءِ سيجي سڏڪوه ٿي ڪري. مراد بيت جي هيءَ آهي تہ جي ڪنهن ڪان پرينءَ لاءِ پاڻ پتوڙيو نہ ٿو ٿئي تہ پرينءَ جي پچار وري ڇالاءِ ٿو ڪري. اهڙي سيجي عاشق ڪي ڪپي تہ نينهن جو نانءُ نہ ڳنهي.

(١٢) سندس شعر ۾ اهڙو ڪوجادو آهي، جو پڙهندڙ جدا جدا اکرن جو ارٿ سمجهي نہ سمجهي، تہ بہ ڪيترن هنڌن جوهر سارين سٽن جو تہ هرگز جهٽيو وڃي، ۽ شاعر جو خيال سندس هنيانو ۾ گهڙيو وڃي. نہ تہ بہ پڙهڻ ۽ ٻڌڻ مان ڪيس نهايت مزو تہ پيو اچيني

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

اڇي. سر آسا ۾ اهڙا بيت جهجها آهن، ڇا ٿو چئي؟

اک اُلٽي ڏار، وانءُ اُلٽو عام سين،
جي لهوارو لوڪ وهي، تون اوچو وه اوڀار،
منجهان نوچ نهار، پُرُ پٽيرو پرينءُ ڏي.

سرمو سياهيءَ جو رنن کي رهاءِ،
ڪاني ڪارائي جي مڙس ٿي مَ پاءِ،
اکين ۾ اتڪاءِ لالائي لالن جي.

سرمو سفيديءَ جو جڏهن وڌو جن،
تڏهن ڏٺي تن اڇائي عالم ۾.

(۱۳) ميناج ۽ رس، شعر سندس ۾، وري اهڙوآهي، ۽ عبارت اُن جي اهڙي سٺي ۽ گهري آهي، جو ننڍو وڏو اُتس اکن ڇڪن آهي. اهڙو ڪو سندس شعر سنڌين کي ڇلي وڌو آهي، جو گهڻا پيرا ڏٺو ويو آهي ته ڪافي ڪري ڪنهن بئي ڪامل فقير جي ڇيل هوندي آهي، ته به ڪائن، ڳائڻ مهل، پڇاڙيءَ واريءَ تڪ ۾، از خود "اديون عبداللطيف چئي، لالون لال لطيف چئي"، نڪري ويندو آهي.

(۱۴) خيال سندس ڳوڙهو ۽ زور ڀريو آهي. اُن ڪري ڪيترا ڪيس "سنڌ جو حافظ" ڪري ڪوٺيندا آهن. بيشڪ اُ ان لقب جو لائق آهي، ۽ ڇنجي ته ڪن

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

صورتن ۾ حافظ ڪان بہ گوءِ ڪٽي ويو آهي، تہ بہ جڳائي. ڪٿن جو حافظ جي شعر ۾ ظاهري خوشي ۽ طبع جي هلڪائي بلڪل گھٽي آهي، ۽ عشق جا خيال جيڪي شاعر نروار ڪيا آهن، تن ۾ ليڪو لنگھي ويو آهي، جنهن ڪري آدمي اشراف، "اخلاق جي عشق ۾ سرگردان صاحب" پڙهنس تہ ايئن پيا پيائين، جو شاعر ڪو وڏو شرابي ۽ پڪو رند آهي. پر شاه صاحب جو شعر اهڙو سنجيدو ۽ ڏيان وارو آهي، جو ڇا ملو ڇا قاضي پڙهنس، تہ جي اڻ پڇو نہ، تہ بہ گھٽو تٽو تہ اوس سمجھن جو شاعر وڏو الله والو اشراف آدمي آهي. حافظ اُرسطوءَ وانگر يڪدم وينو اهڙيون ڇوه واريون ڳالهيون ٻڌائي، جو عشق جي باه اُمالڪ وچڙيو وڃي. ۽ پڙهندڙ جو مغز تپيو وڃي. پر لاڪيٽو لطيف سقراط وانگر، ڏيرج ۽سانه ستيءَ سان ور وڪڙ ڏيئي، متن ۽ سهڻن مضمونن ۾، وڏيڪ سوال جواب ڪري، دل کي پرپائي، آخر اهڙي اٽڪل سان اچيو پنهنجي ڳالهہ تي بهاري، جو هنيانوَ کي چڪيو وٺي. سر آسا ۾ هڪ هنڌ ٺو چوي "اچرج تہ ڏسو. هن سنسار جي ساگر ۾ اُڇلائي بہ مون کي پاڻ وڏو اٿس، وري چويم بہ پاڻ پيو تہ پلؤ متان پسائيندو آهين."

مونکي مون پرين ٻڌي وڏو ٻار ۾،
اُيا ايئن چون، مڇڻ پاند پسائين.

ٻيلا هي بہ ڪو نمونو آهي؟ پاڻيءَ اونهي ۾ بيٺو

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

رهبو، ۽ پلو نہ پسندو؟ سو سالڪ ڪمائيءَ واري صاحب کي ٿو وينتي ڪري تہ تون ڪو پنڌ پيچرو ڏس، ۽ تون ڪو ڏس ڪر ڏي.

پيو جو پاتار سو ڪئن پسڻ کان پالهو رهي؟
سالڪ مون سيڪار ڪو پہ انهي پاند جو.

پوءِ، اُتيئي، اُن جي جواب ۾ وٺي ٿو هينيان بيت ڏئي. چي:

ڪر طريقت تڪيو، شريعت سيجاڻ،
هنئون حقيقت هيرئون، ماڳ معرفت جاڻ،
هو ثابوتيءَ ساڻ نہ پسٽان پالهو رهين.

ڪوڙي ڪج ۾ ڪڌيهين ڦڪي پائنج ڦانگ،
ساري سناسن جئن لائق رکج لانگ،
تہ چارئي چنيءَ پاند، او سا ڳنهي اُڪرين.

سندس شعر جي سنجيدگيءَ ۽ سپڪائيءَ جي ڪيتري ساراه ڪجي! سود مند ۽ سريلو وري ڪهڙو آهي! سر ڪيڏاري ۾ هڪ هنڌ سوره کي ٿو چوي:

سوره مرين سوڀ کي تہ دل جا وهم وسار،
ڪڻ پالا، وڙه پاڪرين، آڏي ڀال ۾ ڀار،
مٿان تيغ ترار مر تہ متارو ٿئين.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

ڪوئنر ڪلي جا ڪوڏيا جانڪي تائين جي،
متان اڙن اُسري رڪ پيالو پي،
ڳاه ڳجهن جو تي، ويئي جن ورهيہ ٿيا.

ڪانڌ ڪلاڙين ڪپڙين وَرَ ناهيو آءُ،
جت سانگين جي سٽ وهي اُت وڪ وڌندي پاءِ.
تان تان پوم لاه جان جان نؤڏين نہ چڙهين.

سندس خيال جي بلندي بہ ڇا نہ آهي!

(۱۵) هرڪو ناليرو شاعر پنهنجي زماني جو تواريخ نويس ۽ پهلوان پرست ۽ محب وطن پڻ ٿي رهيو آهي. ۽ شاهانہ شاه جي خاص خوبي هيءَ بہ آهي، جو هو ان ڳالهين ۾ بہ پوئتين ڪين پيو آهي. سر پرڀاتي، سر بلاول ۽ سر ڌهر، ٽيئي سر سارائي، اُن سمي جي سورمن جي سورمائيءَ ۽ سردارن جي سخا جي صفت ڳائڻ ۾ صرف ٿو ڪري، ۽ سر سارنگ، سر مارئي ۽ سر ڪاهوڙي، ان ٽن ۾ وري اول درجي جي حب وطني ٿو ڏيکاري.

سپڙ، تن ڏينهين، هڪڙو سخي سردار ۽ لس ٻيلي جو حاڪم ٿي گذريو آهي. سر پرڀاتيءَ ۾ اُنکي ساراهي آسمان سان ڪٽي ٿو لائي. چي

تون سپڙ، آءٌ سيڪڙو، تون صاحب، آءٌ سڳ،
پيچي تنهنجو پڳ ڪلهي پاتم ڪينرو.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

تون سپڙ، آءُ سيڪڙو، تون ڏاتار آءُ ڏڏ،
سٽي تنهنجو سڏ ڪلهي پاتم ڪينرو.

تون سپڙ، آءُ سيڪڙو، تون ڏاتار آءُ ڏڏ
سٽي تنهنجو سڏ ڪلهي پاتم ڪينرو.

تون سپڙ، آءُ سيڪڙو، تون ڏاتار، آءُ ڏوه،
تون پارس، آءُ لوه، جي سڃين تہ سون ٿيان.

ڏارتار تہ تون ڀيا مڙيئي مڱڻا.
مينهن منڊائتا وسڻا سدا وسين تون،
جي گهر اچين مون تہ ميريائي مان لهان.

انهي سپڙ سخيءَ جي قبر لس ٻيلي جي پسگردائيءَ ۾ اوله تي آهي، ۽ هيننر خاص زيارت جو مڪان آهي.

سنڌ ۾ ٻيو بہ هڪ ناليرو سردار ٿي گذريو آهي، جنهنجو نالو ڄکرو آهي ۽ ذات جو سمو آهي. سُر بلاول ۾ وري اُن ڄکري جو جس ٿو ڳائي. چي:

ڄکرو جوڙي پاڻ ڏٽيءَ پيدا ڪيو،
ڪيهر جيئن ڪر ڪٽيو مڃون مل موڙي،
سمنڊ جيئن سير ڪيو ٿو ٻار جيئن ٻوڙي،
گهوٽ چڙهيو گهوڙي پيچين لائيا پيچرا.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

جڪرو جس ڪرو ٻيا سڀ انيرا،
جيائين جڙيو جڪرو تيائين نہ ٻيا،
مٿي ان ماڳا اصل هئي ايتري.

انڪريئي،

ڏٺي جادم جڪري چت نہ ٻنيا چڙهن،
تہ ڪي ڪوه ڪڇن، جي سر لپي سيرو.

پيلا سر تلاءُ. سيرو تارا تار لڏو تہ پوءِ ڪنهنکي پيئي آهي جو وينو ڪوه ڪٽندو. تئن ئي جادم جڪرو وينوآهي تہ ٻيا سور وير ياد پون چو ٿا؟ چت ئي ڪين چڙهندا.

آءٌ تہ

جڪري جهو جوان ڏسان ڪونہ ڏيهن ۾،
مهڙ مڙني مرسلين سرس سندس شان.

۽

جيهس ڪونہ جهان ۾ سنڌ صورت هند هاڻ
پاٺوندر پاڻ حال پسي پيال ڪري.

عجب تہ اهو آهي، جو

ڏمريو تہ ڏئي پرچي تہ پاٺ پري.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

پرچي تہ پاٽ پيري. پاٽ معنيٰ پينار.
پرچي تہ اُنکي پيري، اها ڳالھ وسھڻ آسان آهي.
پر هو جو چوي ٿو تہ "ڏمريو تہ ڏئي" سو ڪيئن؟

وڏڙن کان ٻڌو آهي مير صاحبن جي مرضي ٿيندي هئي تہ هرويرو ڪنهن پنهنجي رياست جي ڪامورن کي ورسايون تہ ٿوريءَ گهڻيءَ ڳالھ تان وٺي اول اُتس ڏمربا هوا، پوءِ وري اُتيني اُنکي پرچائي ڪٽي کيس سروپاءِ ڍڪائيندا هوا، ۽ شاهي خزاني مان انعامون ڏياري اڏي ڇڏيندا هوا.

شاه صاحب چوي ٿو تہ جکرو بہ اهڙو سخا جو صاحب آهي.

ڏمريو تہ ڏئي پرچي تہ پاٽ پيري،
جنگ جکري کي ٻني چڱيون چت ۾.

اُنکري

ڪوه نہ جهارئين جکرو جنهن ڏيھ ڍيا ڏيئي؟
ڏس تہ

جي لڏيا ٿي لينگهن ۾ شالن ۾ سيني،
سمي سيپيني طاماعو تار ڪيا.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

پوءِ اهڙو جو جکرو آهي، تنهن کي ٿو دعائون ڪري.

جکرا تون جيئين! تنهنجو ڪنين مدو نہ سٹان،
اکين ۾ هينئن ٻنهي تاري تنهنجي.

جکرا جيئن شال! تنهنجو ڪنين مدو نہ سٹان،
جيئن ٿو اچي ڪاله نالائق نوازيا.

۽ ٻڌائيس ٿو تہ تنهنجي وڏي خوبي ڪهڙي آهي جو:

گهٹا گهوڙي چاڙهئين مسافر مسيت،
پڇين ڪانہ وڏيت جي آياسي اکهيا

اُنڪري،

پاندپ سين نہ پاڙيان سوين ٻيا سردار،
آهي مثل مينهن جي سخي تنهنجي سار،
حاتم هڙده هزار جهڙ تنهنجي جهپيا.

جهڙ تنهنجي جهپيا هزارين حاتم،
ڪوجهن سندا ڪم ڪاملن ري ڪير ڪري!

ظاهري ساراه سپڙ ۾ جکري سردارن جي ٿو

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

ڪري، پر باطني مدح مڙيائي پنهنجي پير مرشد جي ٽوڪائي.

حب وطني، تنهن تي تہ سرمارونيءَ ۾ پلٽجي ٽوپوري. چي:

الله ائن مَ هوءِ جئن آءٌ مران بند ۾،
جسو زنجيرن ۾ راتو ڏينهان روءِ،
پهرين وڃان لوءِ، پوءِ مر پڇنم ڏينهڙا.

واجهائي وطن کي ساري ساه ڏيان،
هي سر سالڻيه سامهون منهنجو نج ميان،
مقاميائي ماروئين وڃي ٽر ٽيان،
ميائي جيان جي وڃي مڙه ملير ۾.

واجهائي وطن کي آءٌ جي هت مياس
گور منهنجي سومرا ڪج پنوهارن پاس،
* * * * *
ميائي جياس جي وڃي مڙه ملير ۾.

سنڌ ۾ ٻيا بہ ناليرا صوفي شاعر ٿي گذريا آهن. جهڙوڪ سامي ۽ دلپت، سچل ۽ روحل، بيڪس ۽ بيدل. عنايت ۽ گل وغيره وغيره، ۽ ڏاڍو سڪ ڀريو ۽ سود مند، سوادي ۽ سپڪ شعر چيو اٿن، پر اسانجي شاهانہ شاه سان سندن جاءِ نہ آهي. حقيقت جي واٽ ۾ سين

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

جي حد کري هيڪڙي هوندي، پر شاعرانه قابليت ۽علمي لياقت ۾، سالڪ ڪنهنجي نه هلندي. بيشڪ ٻين سالڪن به پلٽون پلٽون آهن، ۽ واه جي روح رهاڻ ڪئي آهي، پر شاهانه شاه منجهن منهن موڪ آهي، ۽ سندن مجلس جو مور آهي.

مولانا رومي جي مثنويءَ بابت چيل آهي.

مثنوي المعنوي المولوي
هست قرآن در زبان پهلوي

ساڳي هام شاه لطيف پنهنجي شعر نسبت هڻنن آهي. چي:

جي تون بيت ڀانئين سي آيتون آهين،
نيومن لائين پريان سندي پار ڏي.

چنجي ته

شاه صاحب جو رسالو ڀنڌجي
آه گيتا منجه ٻوليءَ سنڌ جي.

به جاءِ دارد، نه ڪين جڳائي.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

هو بہ هو خوبين ۽ خاصيتن جي جاچ

سُر ڪلياڻ ۽ سر جمن ڪلياڻ، سر ڪنڀات ۽ سر رپ، سر آسا سربروو سنڌي ۽ سر پرڀاتي ۽ سر ڪاهوڙي، ان انن سرن جي خاص خوبي ايءَ آهي، جومنجهن شاعر پريم جي پرتاب ۽ عشق جي عمل جو زبردست ذڪر ذاتي ٿو ڪري، ۽ اهي ڪٿي ٿوپلٽون پلٽي جو وس ڪري ٿو چڪي. بي نظير بيانا ۽ عمدا استثاره ڏيني، هيڪانديون هڪ ڪريون ۽ رنگين روپڪ ٻڌي، اُهي وٺيو ٿو لاتيون لنوي، جو پڙهڻ ئي سان پتو پائي ٿيو وڃي، ۽ هيڪاري جي حقيقي معنيٰ اچي وڃي ته دل اتي اُڏاميو وڃي

جتي عرش نہ اُپ ڪو ذرو ناھ زمين،
نڪي تارا ڪتيون نڪي جسم جنين.

سر ڪلياڻ ۾ صوفي سونهاري ڪي عاشق بنائي، ۽ سندس اندر ۾ جا سڪ جي چڪ ٿي ٿئي، تنهنڪي سوريءَ جي صورت ڏيني، ڪيس هئن ٿو چوي ته:

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

سوري سڌ ڪري اُڀي عاشقن ڪي،
جي اٿيني سڌ سڪڻ ۾ ته ڪڻ نه پيرپري،
سسي ڏار ڏري، پڇج پوءِ پريتڻو.

چوٿون:

اصل عاشق پانهنجي سسي نه سانديين،
لاهيو سر، لطيف چئي، ساهه سلهاڙيو ڏين،
ڪلهنئون ڪاٽين، پڇن پوءِ پريتڻو.

۽

اصل عاشقن جو سر نه سانڍڻ ڪم،
سوَ سسنئان اڳرو سندو دوسان دم،
هي هڏ و ۽ چم پڪ پريان جي نه پڙي.

پيو به

سوري آهه سينگار اصل عاشقن جو،
مڙڻ، موٽڻ، ميهڻو ٿي نظاري نروار،
ڪسڻ جو قرار اصل عاشقن ڪي.

۽

سوري سينگاري اصل عاشقن ڪي
لُڏيا ڪين، لطيف چئي، ٿيا نيزي نظاري.

سو، پڇي ٿو ته سڌ اٿو ته:

سوريءَ مٿي سيڻ کهڙي ليکي سنرا

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

آهن؟ يعني سوريءَ تي چڙهي، اسان جا صوفي سيڻ خوش پيا ٿا گذارين، ٿيو ليکي کهڙي؟ ٻي مصرع ۾ ٿوان جو جواب ڏئي. چي:

جي لهه لڳا نيڻ تہ سوريائي سيج ٿي.

يعني اهو سڀ پريم جو پرتاب ۽ عشق جو عمل آهي. عاشقن جون اکيون عشق الاهيءَ ۾ اڙيون تہ سندن لاءِ اُها سوري سيج آهي.

سوريءَ مٿي سيڻ کهڙي ليکي سنرا؟
جي لهه لڳا نيڻ تہ سوريائي سيج ٿي.

۽

سوريءَ چڙهڻ، سيج پسڻ، اِي ڪم عاشقن،
پاهون ڪين پسن، سائو هلن سامهان.

وري عشق مان جيڪو آنند ٿو اچي، تنهن کي صورت ٿو ڏئي شراب جي، ۽ مرشد کي ٿو بنائي ڪلال يعني گتيوال، ۽ صوفيءَ عاشق کي چئي:

جي اٿيني سڌ سرڪ ۾ تہ وون ڪلال ڪي هٽ،

۽

لاهي رڪ، لطيف چئي، مٿو ماٿي مٽ.

چو تہ

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

ناڻي ناھ ڪڪوھ کي ملھ مھانگو مند،

تڏھن؟

ھي تنھين جو ھنڌ، متن پاس مرن جي.

سو

سِرُ ڏيئي سٽ جوڙ ڪنھن پرڪالن سين،
ڪاتي ڪرٽ ڪپار ۾ خنجر آڻي ڪوڙ،
مرڻان منھن مَ موڙ، وڃي ٿي وڏ لھي.

پوءِ من ترشنائن ميٽڻ، ۽ پرم آنند جي پراپتيءَ لاءِ، پرينءَ يعني مرشد جي پاران، عاشق يعني صوفي طالب تي جي آفتون اچي ٿين ڪڙڪن، تنکي ٿوصورت ڏئي ڪاتيءَ جي، ۽ عاشق کي چئي ٿو ته جي تڙي ميان عشق ڪمائڻ سکيو آھين، ته انھيءَ ڪاتيءَ پٺي ڪنجھ نه. اھي مصيبتون متيون ڪري پيو پوڳ، ۽ ماڻھن سان به ان جو بيان بنھ نه ڪر. چي:

جي تون سکڻ سکيو ته ڪاتيءَ پٺي ۾ ڪنجھ
سپيريان جي سور جو ماڻھن ڏجي نه منجھ،
اندر اِيءُ اھنج سانديج سکائون ڪري.

سچي عشق جو لچڻ آھي به اھو. پيو به

سچڻ سنيون ڪن، لوڪان ليکي ونگيون،

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

رڳو ڇا؟

سنڌي سپرين پر پروڙڻ ڏاکڙو.
پريان سنڌي پار جي مڙيئي مٺائي،
ڪانهي ڪڙائي چکين جي چيت ڪري.

سر ڪلياڻ جي فصل ٢ ۾ اڃي تـو ڦڙهـاتين کي ونـي. ڇي اهڙا،

سڏڙيا شراب جون ڪـه پچارون ڪن،
پيلا
جـ ڪات ڪلالن ڪڍيا تـ موٽيو پوءِ وڃن،
هي تـ
پڪون سي پين سِرَ جن جا سٽ ۾.

يعني تـ عشق عاشق اُهيئي ڪمائين، جي سر جو سانگو بنهـ نـ ڪن. هين جي هتي جاءِ نـ آهي. اُن ڪري ئي سر آبريءَ ۾ سسئيءَ جي واتان تـو چوارائي:

سکن واري سڏ متان ڪا منڌ ڪري،
اندر جنهين اڏ هوت تنهين جي هنج ۾.

۽ سر ڪلياڻ ۾ ٻڌائي تـو تـ عاشقن جي وصف ڪهڙي آهي جو:

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

عاشق زهرپياڪ وهه ڏسيو وهسن گهڻو،
ڪڙي ۽ قاتل جا هميشه هيراڪ،
لڳين لنؤ، لطيف چئي، فنا ڪيا فراق،
توڙي چڪنن چاڪ ته به آه نه سلن عام ڪي.

۽ اُن ڪري ئي سر جمن ڪلياڻ ۾ معشوق کي منٿ ٿو ڪري ته

هڻ حبيب هٿ ڪٽي، ٿيڪ مَ، ٿورو لاءِ،
پرين تنهنجي گهاءِ جي مران ته مان لهان.

هڻ حبيب هٿ ڪٽي بانڪا لهي ٻاڻ،
ماڳهين مون منهن ٿئي، جهوليءَ وجهان پاڻ،
ان پر ساجن ساڻ، مان مقابلو مون ٿئي.

چي تون ٻيل مونکي ڏک هڻ ته مون لاءِ ته ڪو بهانو ته بنجي اچي، ۽ آءٌ پاڻ ڪٽي تنهنجي جهوليءَ ۾ ته وجهان.

۽

هٿين جي حبيب محبتي ميا ڪري،
پڇان ڪين طبيب، هوند گهائن سين پيئي گهاريان.

پڻ، انڪري ئي ٿو چئي ته

ويچارا واڍوڙ سدا شاڪر سورسين.
تائين مٿي توڙ، اوري ڪن نه آسرو.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

واڍوڙ معنيٰ وڍيل يعني عاشق. توڙ معنيٰ پڇاڙي. شيءِ کي پڇاڙيون سدائين ٻه ٿينديون آهن. هڪڙي پڇاڙي اُها جتان شيءِ شروع ٿئي، ٻي اُها جتي شيءِ پوري ٿئي. هاڻ، عاشق جيڪي آهن سي توڙ ڏي ڪيئن ٿا تاڻين؟ مطلب هي ته جيڪو سڀ شيءِ جي پڇاڙي آهي، يعني ته جنهن مان سڀ شيون اُپجن ٿيون ۽ وري جنهن ۾ اُهي سڀ وڃي سمائجن ٿيون، تنهن ڏي ٿا تاڻين. سڀ سگهارو سڀڪورو سائين. جنهن جو جوڙ نڪو جيس آهي. سو، ويچارا واڍوڙ يعني ڏٻليءَ جا ڳولائو سدائين شاڪر سورسين آهن،۽ ڏٻليءَ تي ئي پيا ياڙي وهن، ۽ جيڪي اوري آهي جهڙوڪ دنيا دولت وغيره وغيره. تنهن تي آسرو پٺيءَ نٿا رکن.

ويچارا واڍوڙ سدا شاڪر سورسين،
تاڻين مٿي توڙ، اوري ڪن نه آسرو.

پر جيڪي اهي اهنج اندر سکائون ڪري نٿا سانڍين، ۽ پيا جهڄن وجهلن، ۽ آئي وئي سان ڳجهاندر ڳرهين. تن نانءِ ٿو چئي ته

آيل ان نه وسهان هنجون جي هارين،
آڏيو آب اکين ۾ ڏيه کي ڏيکارين،
سڄڻ جي سارين سي رون نه چون ڪي.

سر جمن ڪلياڻ ۾ ئي عشق کي صورت ٿو ڏئي

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

باه جي. ۽ چني ٿو ته اِن آڳ ۾ جي

کاڻا تن ڪٺيو، اُجهاڻن اونداه،
جن اندر ٻري باه سُڌ سيڪا ان ڪي.

يعني ته جن پريتم سان پريت جوڙي، تن ئي ڪيس پاتو، ۽ تن ئي هيءَ بازي ڪٺي، ۽ سنسار جي ڳجهي ڳجهارت سلي. باقي جي اُجهاڻا ۽ وساڻا پيا آهن، ۽ ٿڌا ٺڪر ٿيا ويٺا آهن، تن لاءِ ته اونده آهي. ۽ ٻڏائي ٿوته اهڙي آگ جو

مچ منجههين آه،

رڳو

ٻهر ٻاف نه نڪري.

يعني ته انهي محبت جو مچ سيني جي اندر سياويڪ ٻري پيو، رڳو ٻاهران ان جي سڌ نه ٿي پوي. ٽاندا جنن رکه سان ڍڪيا پيا هوندا آهن ۽ ڏسڻ ۾ ئي نه ايندا آهن، هن سان به اهائي ڪار آهي. پر جيئن ٽاندن ڪي چوريو آهي يا وجڻي جي تنوار ڪبي آهي ته وري سندن شعاع ٿيندو آهي، تيئن ئي تون ان محبت جي مچ کي دکاءِ ته پنيپٽ ٻري، چو ته قاعدو آهي ته

ڪامندن خبر پوي

يعني ته جي ان محبت جي مچ ۾ آنجي اڱار ٿا ٿين سيئي پريتم کي ٿا پائين.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

مچ منجھھين آھ ٻهر ٻاڦ نہ نڪري،
چور تہ لڳي چاءِ، ڪامندن خبر پوي.

پوءِ ٽو عاشق جو ڏيان پتنگن ڏي ڇڪائي. چي ڏس! ڪيئن نہ اهي عاشق سونهارا سر سنباهيو آڳ ۾ ڏوڪيو پون، ۽ لهس ٻني لچڪن ڪين، اتلو مچ لاءِ واڙيءَ ڦل جيئن وهسي، منجهنس جلي سڙي رک ٿي وڃن.

پتنگن پھ ڪيو مڙيا متي مچ،
پسي لهس نہ لچڪيا، سڙيا متي سچ،
سندا ڳچين ڳچ ويچارن وڃائيا.

چڙهيو ڇڪاسين چاءِ آڳ ٻرنديءَ آئيا،
وهسن واڙيءِ ڦل جنن محبتي مچ لاءِ.
* * * * *

سو، تون بہ

پتنگ چيائين پاڻکي تہ پسي مچ مَ موٽ،
سهائيءَ سپرين جي گهڙ تہ ٿئين گهوٽ.
* * * * *

وري "آڳ" ۽ "پچرڻ" لفظن تي ٽو مزا ڪري.

چي:

پتنگ چاپئن پاڻکي تہ اچي آڳ اُجهاءِ،
پچرڻ گهٽا پچائيا تون پچرڻ ڪي بہ پچاءِ.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

ماڻهو ڪو بہ ڪم هٿ ۾ ڪٽندو آهي تہ اوائل ۾ ڏاڍي اُڻ تڻ ۽ بي آرامي پيو معلوم ڪندو آهي. پڙهڻ ني پڙهڻ: شروع ڪبو، ۽ ڪٿي منجهائنس مزو بہ پيو ايندو، تہ بہ پاڻکي بي آرام پيو پائنبو. پر جا نئي ماڻهو پاڻکي پڙهڻ تي هيرائي ڇڏيو تہ پوءِ بي آرامي هلي ويندي، ۽ پڙهڻ مان نهايت مزو پيو ايندو. هاڻ، ايئن ڪن ٽوررڙن پاڻکي پڙهڻ تي هيرائي ڇڏيو آهي. گهڻا تڻا ڪتاب پڙهڻ وهن تہ اچيو اکين ۾ سور پوين، ۽ ڪٿي مزو بہ اچين. ۽ ڪٿي مزو بہ اچين، تہ بہ لاچار اکين جي ٽڪ ڪان اُٿي ڪڙا ٽين. عشق بہ ايئن آهي. اڳياڙيءَ ۾ ڏاڍو منجهس پچڪو ۽ بي آرامي آهي، ۽ ان پچڪي ۽ بي آراميءَ گهڻن ڪي بانهن ڀرائي ڇڏي آهي. عاشق صادق اُهو جو پاڻ اِن ڪي بانهن ڀرائي ڇڏي. يعني تہ ايترو عشق ڪمائي جي بي آرامي بنهہ نہ لڪائي ۽ ڪسڻ مان ڪيس قرار پيو اچي. شاهہ صاحب هنن بيتن ۾ بہ اهڙي نيڪ صلاح ٿو ڏئي.

پتنگ چيائين پاڻکي تہ اچي آڳ اُجهاءِ،
پچڻ گهڻا پچائيا تون پچڻ ڪي بہ پچاءِ.

پتنگ چاينن پاڻ ڪي تہ جيري پؤ جاڻي،
تان تان تاڻج تاؤ ڏي جان آڳ نہ اُجهاڻي.

ايئن جي ڪيئي تہ بازي تنهنجي آهي.

بي عاشق ڪي هيءَ صلاح پڻ ٿو ڏئي تہ

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

جي پانئين پرينءَ مڙان تہ سڪ چورانڪي ذات،
جاڳڻ جشن جنڪي سڳ سچيائي رات.

يعني تہ جي پانئين تہ محبوب کي ملان تہ چورن وارو رستو اختيار ڪر: جنن هو ساري رات سجاڳ ٿيا رهن، ۽ جاڳڻ جشن ڪري ٿيا چاڻن تون بہ اُن وانگر اکين کي اوجاڳا ڏي، ۽ جاڳڻ جشن ڪري جاڻ. وري ڏس چور کهڙا نہ ڳورا ڳنيير آهن!

اُجهي ٻجهي آئيا وائي ڪن نہ وات.

رلي پني ڪو گهر چتائي اچن تہ ڪنهن کي لڪ ئي نہ وجهن. تون بہ اينئن ڪر. ڪو معشوق چتائين تہ دهل ڳچيءَ ۾ پائي ساري شهر ۾ ڍنڍورو نہ گهمائي ڇڏ. ڳالهہ جو ڳورو ٿي. چورن جو ٻيو هي لڇڻ آهي.

توڙي ڪسن ڪات تہ بہ ساڳي سلن ڪين ڪي.

يعني جهلجن ۽ ذاڍيون ساڻن جٽيون ٿين، تہ بہ ڦاٽ ڪين ڪائن تہ چوري اسان هتان ڪئي، ۽ چوريءَ جو مال هت پوريوسين. تون اهو لڇڻ بہ چورن وارو سڪ.

جي پانئين پرينءَ مڙان تہ سڳ چورانڪي ذات،
جاڳڻ جشن جنڪي سڳ سجائي رات.
اُجهي ٻجهي آئيا وائي ڪن نہ وات،

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

*　　*　　*　　*

توڙي ڪسن ڪات تہ بہ ساڳي سلن ڪين ڪي.

ڪي چوندا "عشق جي پڌر نہ پاءِ" اها جا فهمائش ٿوڏئي. سا تہ پاڻ ئي عمل ۾ نٿو آڻي. جتي ڪٿي اچي ٿوڦاٽي، ۽ عشق جو اظهار ڪري. شاعر پاڻ اُنجو قبولدار آهي، ۽ اُنجو سبب هي ٿو سڻائي،

اندر رهي نہ گهٽ سپريان جي ڳالهڙي،
ڇا ڳر سهي نہ سٽ جي مهراڻ موج ڪئي.

ڇا ڳر ٿيندي آهي ٻڪريءَ جي ڪل هوا سان ڦوڪيل، جنهن تي پيٽ رکي ماڻهو درياه ترندا آهن، اُنکي سنڌ ۾ سيٽاه بہ چوندا آهن. سو چئي ٿو تہ جيئن لهرن جي لوڏن ۾ سيٽاه سٽ نہ جهلي سگهي، ۽ ڦاٽيو پوي، تئن ئي سپريان جي ڳالهڙي عاشق جي گهٽ ۾ رهيئي ڪين، (اندر ۾ جو آنڌ مانڌ جو درياه وٺيو موجون ڪريس، سو ڪڍيو اُنکي ٻاهر ڪري.)

ٻيو بہ

عاشق پانئين ائن تہ آءٌ سڪ ڪنهن ڪي نہ سلان،

پر

وهن اکيون ورڇي هنئون وڇ رهندي ڪيئن؟
۽ پاڻ نانءَ چئي ٿو تہ،

مون تان لڪائي گهڻو،

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

پر منهنجي اها ڳالهه،

روئڻ کي روشن.

مان تان لڪائي ڪهڻو، روئڻ کي روشن،
رسيو ريزالن کي منجهان زرديءَ ٽطن،
ويري مون ورن ڳالهه ڪياءِ ڳجهه جي.

سر جمن ڪلياڻ جي ٣- فصل ۾ اچي ٿو پوي لهار ۽ سندس سانداڻ تي. لهار کي ٿوڏسي جو سانداڻ تي ٻريل لوهه رکي، اُتس ڏکن پٽيان ڏک هٽندو وڃي، ته به سانداڻ ڪڇي ڪين، سانت ڪيو لوهه صدقي سور سهيو وڃي. ڪيس هر پلئي اُن مان ڪجهه ڪين پوي، رڳو لوهه پتلو ٿيندو وڃي، جو پوءِ مجهائنس ڪا شيءِ به ٺهي سگهي. سو صوفي سونهاري کي ٿو صلاح ڏئي ته

سهي جٺن سانداڻ ڏکن مٿي ڏڪڙا،
وهه وڃايو پاڻ ڏئي ڏٻائون ڏنگرين،

تيئن تون به

سِر سانداڻ ڪري پيچ هٿ لهار جو،
ڏکن هيٺ ڌري مان ڳڏينئي رُڪَ سين.

يعني ته سر کي سانداڻ بنائي، ۽ گوروءَ کي لوهر چاڻي. وت ڏکن پٽيان ڏک سهندو. سانداڻ ڏس ته "وهه وڃايو پاڻ" يعني پنهنجو پاڻ ڏکن جي وهڪ ۾ وڃائي، ۽ پنهنجو پاڻ صفا وساري، ڏنگر مٿان جيڪي پيا

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

لڳنس تنکي تڙيون پيئي ڏئي. جنهنکي پنهنجي پاڻ جي چاڻ ئي نه رهي تنهنکي ڏنگرن جا ڏک ڇا کندا. ماڻهو پنهنجو پاڻ لوک شيوا ۾ ارپڻ کري ڇڏيو. ته پوءِ اهنج اوکيون اُتس ڇا پڙندا. سيڻ کي تڙي آهي. سو شاعر ٿو چوي ته تون به پنهنجو سر ايئن ئي ساندڻ جان سقلو کر ته پوءِ من رک سان گڏي ڇڏينئي. رک ٿيو پنهنجو سچو پاڻ.

پر بيت آهي هيئيون، جنهن ۾ لهار جي هٿ جي صورت ٿو چٽي. چي:

کٿ کڙهي، لوه ٻري. ڏوڏاجن ڏکن،
متر کن منهن کڍيا، سانداڻيون کنبن.

پڙهندڙ ايئن پيو سمجهي يانءِ ته جنسي کٿ پيئي کڙهي، ۽ لوه پيو ٻري، ۽ ڏوڏو پيو ڏکي، يعني ته ٿانڊا پيا پچرن ۽ کورو پيو تپي، ۽ لهار متر کو هٿ ۾ کنيو ساندڻ تي پيو هڻي. جنهن کري ساندڻ ۽ ڏرتي ٻئي پيون ڏڏن.

کٿ کڙهي، لوه ٻري، ڏوڏاجن ڏکن،
متر کن منهن کڍيا، سانداڻيون کنبين.

"متر کن منهن کڍيو." "منهن کڍيا" کهڙو نه عمدو اصطلاح آهي. وري "سانداڻيون کنبن." کنبنديون

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

البت جڏهن متان متركا لڳندن. پر شاعري اهڙي رويا ڪٽي ٿوپڙهندڙن جي اکين اڳيان بهاري، جو پانءِ ته متركا منهن ڪڍن ٿا، ۽ ڏر وچون ساندائيون ڪنبڻ ٿيون لڳن.

گوروءَ ڪي پوءِ وري ٿو سرائيءَ جو ويس ڍ ڪائي، ۽ پنهنجي روح ڪي تيغ يعني ترار بنائي. سرائي چنجي اُنکي جو سراڻ يعني ڦڙندڙ روهيءَ تي ڪپ ۽ ڪاتيون ۽ پيا اهڙا هٿيار تکا ڪري. چي:

اڄ اڳڙيا آيا سوڌا سرائي،
پياري پائي تيغون ڪندا تکيون.

اڄ اڳڙيا آيا سائون ڪي سجاڻ،
لاهيندا موريانڻ، رڪ ڪريندا پڌرو.

مطلب هي ته اڄ سوڌا سرائي يعني سچا ستگور آيا آهن. هاڻ، اسان جي تيغن يعني روحن تي جا ڪم فهميءَ ۽ ڪُڌائيءَ جي ڪَٽ چڙهي ويئي آهي، سا سراڻ تي يعني پنهنجي هدايت ۽ سکيا جي وسيلي لاهي، اسانکي اسانجو رڪ پڌرو ڪري ڏيندا، يعني ته اسانکي ڏيکاريندا ته اسين اصل وٽ کهڙي آهيون. اُن ڪري ئي چوي ٿو ته

سرها ڏئم سي جن جي ساجاءَ سراڻ سين،
تيغ تني جي ڪي ڪٽ نه لڳي ڪڏهين.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

شاهه صاحب جي اها تہ خاصيت آهي جو گهرو ۽ رواجي تشبيهن جي وسيلي ئي اعلي ۽ اُتم خيال پڌرا ڪندو وڃي، ۽ اُن ڪري ئي سندس ڪلام ننڍي وڏي ڳوٺاڻي جي وات ۾ آهي. ساري سنڌ ۾ اهڙو ڪو واهڻ جو واڻيو يا واهي ورلو هوندو، جنهنکي شاهه صاحب جي هڪ ٻہ وائي ۽ ٻورا گهڻا بيت نہ ايندا هوندا. پڙهيل ماڻهن جي نظر ۾ تہ سندس رسالو هڪ شاستر آهي.

سر جمن ڪلياڻ جي فصل پنجين ۾ پهريائين پهريائين صوفين جا لچڻ ٻڌائي، ۽ پوءِ هڪ ڳوٺاڻي ڳاله جي وسيلي وري بہ "وحدت وجوديءَ" وارونئي خيال نروار ڪري، اچي اُڪي ڇيڇلائي ٿو وٽي جي

پڙهيو ٿا پڙهن، ڪڙهن ڪين قلوب ۾،
پاڻان ڏوه چڙهن، جيئن ورق وارين وترا.

ڇي اهي عاقل،

سا سٽ نہ سارين الف جنهنجي اڳ ۾،
ناحق نهارين پنا ٻيا پرينءَ لئي.

سو ٿو ويهي سمجهائن

ڪو ٿو ڪاغذ ڪورئين، وينو وڃائي مَس،
ڏوري تيان ڏِسُ، اکر جيابن آئيو.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

چوٿون بين ڪتابن جا

جيئن جيئن ورق وارئين تيئن تيئن ڏنو ڏوھ،
رھڻيءَ رھيو نہ سپرين تہ ڪھڻيءَ ڪبو ڪوھ؟

سو

اکر پڙھ الف جو، ورق سڀ وسار،
اندر ڪٽي اجار، پنا پڙھندين ڪيترا

پاڻ لاءِ چوي ٿو:

ڪتاب لکين جئن، لايوم انوسين
اسان سڄڻ تيئن رھيو آھي روح ۾.

پيو بہ

جنکي دور درد جو سبق سور پڙھن،
فکر ڦرھي ھٿ ۾ ماٺ مطالع ڪن،
پنو سو پڙھن، جنھن ۾ پسڻ پرينءَ ڪي.

ساڳي سر جي ڇھين فصل ۾، ۽ بروي سنڌيءَ جي ٻھرين ۽ ٻي فصل ۾، سر ڪنڀات جي پهرئين فصل ۾، ۽ ساري سر آسا ۾ اڇي جو معشوق جي مدح، ۽ عشق ۽ عاشق جي وستار ۾ ٿو پوري، سو تہ هڪڙو وس ٿو ڪري. سر ڪلياڻ جي ٻي فصل ۾ پاڻ چيو اٿس تہ

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

اسان عبادت نظر ناز پرين جو.

يعني تہ اسان عاشقن جي عبادت اها آهي، جو پرين جا ناز نخرا ڏسي، سدائين اُن جي پيا ساراه ڳايون. تنهنجي پوري پوري پيروي هت ٿو ڪري. چي

صورت سندين سال

سال يعني اُوجل، صفا.

صورت سندين سال پاڻ مصاحب سپرين،
مولٰي ڏنن منهن ۾ نوري نيڻ نهال.
سنڌي خواب خيال مون من مستانو ڪيو.

نظر نزيديڪون سهي نہ سگهان ساعت سيئن،
پسڻ پري سندون آءٌ نالي ڳيڙي نجهران.

ڪي شت چوندا تہ هي نسوري عشق بازي آهي، ۽ پچيندا تہ هن جي معرفت ڀلا شاعر ڪهڙا باريڪ ۽ بلند خيال نرنئي ڪيا آهن. تنڪي ڪهي تہ هي بيت ٿورو ويچار سان پڙهن ۽ جاچي ڏسن تہ شاعر ڇا ٿوچوي؟

سندي خواب خيال مون من مستانو ڪيو.

۽

پسڻ پري سندون آءٌ نالي ڳيڙي نجهران.تنهنجو مطلب هي آهي تہ مرشد سڳورو اهڙو تہ نور سان پرپور

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

آهي جو آءٌ خواب غفلت ۾ ني ستو پيو آهيان يعني سنسار مهاڄار ۾ ني سوکهو ڦاٿو پيو آهيان، تہ بہ سندس سهڻيءَ صورت ۽ ناز ڀرين نيڻن جي رڳي خيال منهنجو من وس کان بيوس ڪري ڇڏيو آهي، ۽ آءٌ سندس نانءُ ڳنهي پيو نجهران يعني جهوٽا کان. اڃان جي سندس نج درسن پراپت ٿنيم تہ پنهنجي شناخت ني نہ رهيم، رچي لال ٿي وڃان.

تان جي ٿين سامهان پنيرا سونهن،
سنئون ورائي سپرين منهن جي مان ڏي ڪن،
رڳو سڀ رچن تن ۾ تازائي ٿني.

۽ انڪري ني چوي ٿو تہ ڪٽي

سهسين سڄن اُڀري چوراسي چنڊن،
با الله ري پرين سڀ اونداهي ڀانئيان.

هتي هيءَ ڳالهہ چائڻ گهرجي تہ صوفي سونهارا جڏهن مراقبہ ڪيي، ڏيان لائيندا آهن، تہ پهرين پهرين ڪين هڪ رويا جنسي چنڊ جهڙي ڏسڻ ۾ ايندي آهي. هاڻ سندن ڪم اِن "چنڊ" سان نہ هوندو آهي، ڪين ڪپندو آهي "مرشد جو مشاهدو." شاه صاحب مٿئين بيت ۾ بہ اُن جو ني اشارو ڪيو آهي. ساڳيو خيال گورن جي آسادي وار ۾ بہ ساڳئي نموني نروار ٿيل آهي . چي

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

جي سؤ چندا اُڪوهين سورج چڙهن هزار،
ايتي چا نڻ هونديان گورين گهوراندار.

پر صوفي سونهارا "محبوب جو مشاهدو" ماڻين،
تنهن لاءِ وري ضرور آهي، جو اُن ڪان اڳ سماڌي لائيندي
پهريائين پهريائين هوءَ رويا چنڊ جهڙي ڏسن. ان ڪري
ئي شاهه صاحب منډ ۾ چنڊ کي منٿ ٿو ڪري.

چنڊ تنهنجي ذات سڀ مڙهايان سون سين،
اهين پرين پنڌ ۾ ڪڙ سڄائي رات،
چن جنهين ساعت پوءِ لهي وڃ لطيف چئي.

پوءِ جڏهن سڄڻ اچيس ٿو يعني "مرشد جو
مشاهدو" ٿئيس ٿو، تڏهن اُڪه سان آواز ڪري چوي
ٿو:

اونداهيءَ اڌ رات ۾ پرينءَ پسايو پاڻ،
چنڊ ڪتين ساڻ پيهي ويو پر لاءَ ۾.

ڪٿي نيڻ خمار مان جان ناز ڪيائون نظر،
سورج شاخون جهڪيون ڪوماڻو قمر،
تارا ڪتيون تائب ٿيا ديکيندي دلبر،
جهڪو ٿيو جوهر، جانب جي جمال سين.

پر اها اندر واري رويا صوفي سونهاري کي ڏاڍو

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

ستائيندي آهي، ۽ ڪيس مرشد جي مشاهدي ڪان ڦيري پاڻ ڏي پيئي ڇڪيندي آهي. يا اينئن چئجي تہ خود صوفي اُن جو اُهاءُ ڏسي ٻنيلجي ويندو آهي، ۽ مرشد جي مشاهدي ڪان محروم ٿي پوندو آهي. ان حالت جو اشارو پڻ شاهہ پنهنجي شعر ۾ آٿي ٿو ڇڏي. ڇي:

چنڊ مَ آءُ چڙهي سگهو ڪرمَ سوجهرو،
اسان پرين پاڻ ۾ گهارڻ ڏج گهڙي،
تو پڻ هوند سري جي پلڪ پانهيرو اُپرين.

چنڊ لڳيئي منڊ سنجهيئي شيخ ٿئين،
ڪر اونداهي انڌ تہ ملان محبوبن ڪي.

پر چنڊ آهي اڻاسو ۽ سندس ڳالهہ ميجني نٿو. ان ڪري اُن ڪي طعنن سان سٽي، اُبتا سبتا حرف چئي، سخن ڳالهائي، اصل ڪين جهڙو ڪٿي ٿو ڪري. چي ڙي خود،

چوڏهينءَ چنڊ اُپرين سهسين ڪري سينگار،
پلڪ پريان جي نہ پڙين جي حيلن ڪرين هزار،
جهڙو تون سڀ چمار، تهڙو دم دوست جو.

چي:

چنڊ تنهنجي ذات، پاڙيان ڪين پرينءَ سين،

ڇوتہ

تون ۾ رات، سجڻ نت سوجهرا

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

چنڊ چوانءِ حق جي وڙهين جي وچڙين،
ٻـ اکيون ٽـيون نڪ تو ۾ ناهِ پيشاني پرينءَ جي.

پڻ

چنڊ چوانءِ سَچ جي مٽي نـہ پـانئين،
ڪڏهن اُپـرين سنهڙو ڪڏهن اپـرين ڳچ،
جو منهن تنهنجي ۾ مڇ سو پدم پريان جي پير ۾.

نيٺ ڏسي ٿـو تـہ چنڊ ڪي هيترا سارا حرف بہ
پٽيم، هتيري ساري اُتس هاسي بہ ڪيم، تہ بہ ڪـٿـو
ڪجهه ڪين، تڏهن وٺي ٿـو هيناهين، ۽ نٽرت سان چنڊ
کي چوي.

ناسيندي معنيٰ ڪرڻ مهل.

ناسيندي نگاه پهرين ڪج پرين ڏي،
احوال عاجزن جا آکج لڳ الله،
روز نهارين راه اکيون اوهان جي آسري.

ناسيندي نظر پهرين ڪج پرينءَ ڏي،
قمر کهج قريب کي نست ۽ نير
پيو پيرو سو نہ پر اکيون اوهانجي آسري

ناسيندي نرت پهرين ڪج پرينءَ ڏي
قمر کهج قريب کي ساري ساڻ سرت
پيو پيرو سو نہ پت، اکيون اوهانجي آسري

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

ناسيندي نهار پهرين ڪج پرينءَ ڏي
آءُ جي ڏينئي سنيهڙا چنج چنب اپار،
ساڄن سڀ ڇمار، اکيون اوهان جي آسري.

خيال اعلىٰ آهي يا دني، سچو آهي يا ڪوڙو، تنهنجي سڌ هڪ صوفين کي، ٻي سائينءَ سڳوري کي. پر ان بيتن ۾ شاعر ڇا نہ علمي قابليت ۽ ڄاڄ جي جبرائي ٿو ڏيکاري! عبارت ئي سنڌين ڇانہ عمدي آهي!

سُر پورب ۾ وري ڪانگ کي قاصد بنائي، هٿائنس ٿو ڪرنشون يعني سلام ۽ ڪانگيون يعني خبرون چارون پنهنجي منٿي محبوب ڏي موڪلي. چي:

ڪانگل نيئي ڪانگ منهنجي ڏي محبوب کي،
لالن لائيئي ڏينهنڙا ڪنهن سٺائي سانگ،
اهان ريءَ اڙانگ ويئي وره وسائيان.

ڪري ڪانگ ڪرنشون پيرين پرينءَ پيئيج،
آءُ جو ڏيئن سنيهڙو وچ م وساريج،
الله لڳ، لطيف چئي، ڳجهو ڳالهائي
ڇنان تئن ڇنيج تہ کيانتا خوش هئين.

زاغ تنهنجي ذات جو ٿور مٿي مون،
اُڏامي، عبداللطيف چئي، صبح سيٽن ڏون،
ڪج وينتيون وتريون ٻاجهائج ٻهون،
تہ لالن ڪونہ لهون، جهوتو جهان ۾.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

ڪڏهن ڪانگا تو ڏيان هنيون سانڍ هٿن،
وڃي ڪاڻ ولات ۾ اڳيان عجيبن،
پرين مان چون، ته هڻن قرباني ڪير ٿي؟

پرين جي پرديس ۾ تنجي ڪانگا ڪج خبر،
ته سڀ مڙهايان سون سين پکي تنهنجا پر،
گهمي مٿان گهر، ڏج پارانيا پرينءَ کي.

مٿين بيتن ۾ ڪانگ من لاءِ آيو آهي، ۽ شاعر رڳو من سان پي مٿو هنيو آهي. پر وري جو سنيپار ٿي ٿئيس ته من ماريو حرص جو پانهو آهي، سو ٿو چوي ته نه ڙي نه! مٿان هن من تي ويسهه ڪيو اٿيئي. چي

سو ڪانگ مَ قاصد ڪر جو سدا ڊونڊي ڊور ڪي،

۽ هو

ڪندو پنهنجي پيٽ جي ڪ ويندو دوسن در،
جنهن جي ٻوليائي ٻر ٻر، سو نياپا نيئي رهيو.

سندس سپرين جو سونهن جي ڪاڻ آهي، اُنڪري چئي ٿو ته

ڪتو جي ڪانءَ پريان سندي پار جو،
اُنهين مٿان آءُ ڪوڙين قرباني ٿيان.

پڻ

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

ماڙهون گهرن مال، آءُ سپ ڏينهن گهران سپرين،
دنيا تنهن دوست تان فدا ڪريان في الحال،
ڪيس نام نهال، پسڻ تان پري ٿيو.

سر جمن ڪلياڻ ۾ معشوق کي عقابيل پکيءَ جي صورت ڏيئي سڏو ٿو ڪيس چوي

عقابيل! اکين ۾ توکي باري بان،

يعني تہ اي عقابيل تنهنجي اکين جون پنبڻيون جي آهن، سي باري باڻن يعني وڏن ٻانن ۽ تکن تيرن وانگر آهن.

عقابيل! اکين ۾ توکي باري بان،
اُڀو اڳرايون ڪرين ماڳ هڻيو مستان،
جانب تون زيان، اکين سين ايذا ڪرين.

ٻيو ڇا جو عاشقن کي اِن اکين جي تيرن سان ڦٽي، ڪين مور ڇا ڪيو ڇڏن. هو ويچارا مستان اتيئي ڇم ڪايو ٻهو رهن، ۽ تون اُڀو اڳرايون ٻيو ڪرين:

عقابيل! اکين ۾ توکي تکا تير،
ساڄن انهيءَ سينگ سين ڦٽيئي گهڻا فقير،
ٻيو مَ مارِج مير تنهنجو پهريونئي پورو ٿيو.

عقابيل! اکين ۾ تير چلايو تو،
ٻيو مر ماري سو جنهنجو پهريون پورو نہ ٿئي.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

پوءِ ٿو ڪري ساڻس مذاق ۔ چي
پائي ڪان ڪمان ۾ ميان مار مَ مون،
مون ۾ آهين تون متان تنهنجو ئي توکي لڳي.

پر ڪڏهن خيال ٿو ٿئيس تہ متان منهنجو معشوق سمجهي تہ هي ڪائر ٿي ٿو وڃي، سو چئيس ٿو

جانب منهنجي جيءَ ۾ تو جي طمع هوءَ،
وٺ ڪاتي، وڍِ انگڙا، ادب ڪرمَ ڪوءِ،
ڀانيان ڀال سندوءِ جي ساجن سنئون نهارين.

وڏي مهرباني تنهنجي، ٿورو احسان سندوءِ، جي سنئون نهاري ان اکين جي تيرن سان ڦٽي ڇڏينم.

وري جڏهن معشوق عشق جو تير ڀري ڀري ٿو هڻيس، تنهنجو بيان دلسوز ۽ دلچسپ نهايت عمدي عبارت ۾ هئن ٿو آڻي!

هيٺين بيتن ۾ سر، ڪان، سيلو، پيلو مڙني جي معني تير آهي. ٿيڪر لفظ بہ اِن ئي معني سان ڪتب ٿو آڻي. ٿيڪر نہ تہ سمنڊ جو هڪڙو پکي آهي جو ٿبر ڪو ڏيئي مڇي ماريندو آهي. سڄيو معني آڇيو، هنيو. ڀرپيڏي ڏيئي معني مڙي تي آڏوبهي. ڪرنگهر معني پٺيءَ جو ڪنڊو. وهيٽي معني پناري. ٻنگان معني وجه

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

وٺي ڇپي

سر جو سڃيو سڄڻين پر پيڏي ڏيئي،
تنهن ڪان ڪرنگهر ڪپيو پکن سر پيهي،
جيرا جگر بڪيون پاساريون ٻيئي،
ويڄننون وينِي ٿي وهيٽي سڄڻين.

سر جو سڃيو سڄڻين ٻنگان ٻاڻ پري،
ويو وجودان نڪري ڪڙ ڪڙ ڪان ڪريءِ،
پڇو پير پري ته ڪي نريو هٿ حبيب جو.

"نريو هٿ حبيب جو" ڪهڙو نه عجيب اصطلاح آهي. گهايو ڇڏي. دل مينڻ ٿي وڃي. شاه اهڙين ليئون گهٽيون ٿو وجهي.

سر جو سڃيو سڄڻين ٻيهر ٻاڻ پري،
سو چمڪيو چوه مان ڪڙ ڪڙ ڪان ڪري،
جيرا جگر بڪيون لنگهي پيو پري،
لڳو جيءَ جڙي تاٽيان تند نه نڪري.

سر جو سڃيو سڄڻين سينگ منجهان سيلو،
ٽيڪر ٽڪيو ڪينڪي پار لنگهيو پيلو،
هٽڙ سين حيلو جانب جيڏوئي ڪيو.

انڪريئي چوي ٿو ته

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

ڪڏهن ڪونہ ٿيوم آثارو عشق جو،
محبوبن منٿون ڪري سڪڻ سيکاريوم.

۽
هيرائي هٿ ڪيو هنئڙو حبيبن،
ٻڌي ڪچيءَ تند سين سلاڙيو سيڻن.

يعني تہ مون کي عشق جي سڌ ئي ڪانہ هئي،
محبوبن ئي منٿون ڪري مون کي سڪڻ سيکاريو. ۽

ڪڙو منجھ ڪڙي جنن لھار لپيٽيو،
منھنجو جي جڙي سپريان سوگھو ڪيو.

ساڳيو شيخ سعديءَ وارو خيال. چي
عشق اول معشوق پيدا مي شود.

پر وري بہ هيناهين پاڻ ٿو وٺي، ۽ نھايت نئڙت ۽
نياز سان معشوق کي چئي

ساڄن سپاهي آءٌ جو آهيان،
اڇان ويل سڀ ڪنھين وڃان واجھائي،
لالن تو لائي ڪينڪاريم ڪرن کي.

تون صاحبزادو سپرين آءٌ نسورو نوڪر،
بيحد ڪريان بندگي هٿ ٻڌي حاضر،
چن چڏيندس ڪين کي دوست اوهان جو در،
مون تان مھر نظر پرين لاهہ م پانھنجو.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

ٱ

جانب تون جيڏو آهين شان شعور سين،
مون تي ڪر منهنجا پرين توهه تسي تيڏو،
اِي ڪامل ڪم ڪيڏو جنن نوازينم نگاهه سين.

پڻ

هوڏي هوڏ ڇڏي جي مان گهر اچين سپرين،
ڳالهيون ڳجهه اندر جون تن گهريون تو ڏي،
جي وهين ڳڏ گوڏي تہ دور سٽاينءِ دل جا.

وري معشوق جي چلو لاين جو بيان هيٺين بيت ۾ بخوبيءَ هٿن تـوآئي.

ڪڏهن طاقيون ڏين ڪڏهن ڪلن در دوستن جا،
ڪڏهن اچان اچڻ نہ لهان ڪڏهن ڪوٺيو نين،
ڪڏهن سڪان سڏ ڪي ڪڏهن ڳجها ند رڳڙهين،
ڪڏهن وڃان وڃي نہ سگهان ڪڏهن سڏ ڪرين،
ڪڏهن ڪچن ڪينڪي ڪڏهن ٻاجهہ ٻريا ٻولين،
ڪڏهن حرف نہ پچن هيڪڙو ڪڏهن قول ڪرين،
اهڙا ئي آهين صاحب منهنجا سپرين.

سر آسا ۾ نهايت مزو ٿـو ڪري، جتي اهڙي نخريلي محبوب ڪي ٿـو چئي تہ هي منهنجا مٺا!

اکين ۾ تـي ويهہ تہ آءٌ واري ڍڪيان،
توکي ڏسي نہ ڏيهہ، آءٌ نہ ڏسان ڪي ٻيو.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

تارن ۾ ڪر تڪيو ونين ۾ ٿي ويھ،
پرين اکين ۾ پيھ تہ آءُ آچارو ٿيان.

ونيون معني اکين جون مالڪيون. آچارو معني ڍَڪُ. ھنن بيتن جو مطلب بہ ڏاڍو ڳوڙھو آھي. تصوف جو تت اِن ۾ اچي ويو آھي.

سر جمن ڪلياڻ ۾ ھڪ ھنڌ اچي ٿو وٺي عاشق ڪي. چي ادا

عاشق ائن نہ ھون جٺن تون سڄي انگڙين،

تڏھن؟ ھو

وڃي در دوستن جي رت ڏھالي رون،
ٻي پر ڪنھين نہ پون ماڪر محبوبن سين.

ماڪر معني قبول.

۾

جان عاشق مٿي رت تان دعويٰ ڪري مَ نينھن جي،
سائو منھن، سونھن گڻي، سڪڻ ايُ شرط،
نڪي گوڏ گرٽ، مٿان سر سؤدا ڪري.

گرٽ معنيٰ نالي جي ڳوٺري.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

ساڳيون جنن فارسيءَ واري چيو آهي.
عاشقان رانہ نشاني اَي پسر
آه سر دو رنگ زرد و چشم تر
انتظاري، بيقراري، درد سر
سوز سينہ، جانگدازي، بيخبر.

پر تنهنجو ڪهڙو حال آهي؟

اڃا تو منجهاءَ ڪڪ ڇتي رت نڪري،

پوءِ

منهن ۾ معشوقن جا ڪنن جهليندين گهاءَ؟
سو تون ڪچاڙياءَ سڪڻ جون سڌون ڪرين؟

سچو عاشق آهين تہ

جي هو پائين ڪان ڪمان ۾ تہ سينو سپر رکہ،
منهن ۾ معشوقن جا چاڪ چڪنا چکہ،
سوري ڀانءِ مَ شڪ، عاشق ٿي تہ اُٻهين.

اُٻهين معنيٰ بچي پوين.

جي هو پائين ڪان ڪمان ۾ تہ سينو سپر ڏيج،
منهن ۾ معشوقن جا جهالو ٿي جهليج،
پاهان پڳہ ۾ ڏيج عاشق ٿي تہ اُٻهين.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

جي هو پائين ڪان ڪمان ۾ ته نئي ڏج سينو،
ڪجي نه ڪينو وجي در دوستن جي.

أ

محبت جي ميدان ۾ عاشق ٿي آ چام،
سمهان سل، سيد چئي، ڪندءِ تير تمام،
ڪهج ڪوم ڪلام، جم دوستننون دور ٿئين.
آچام معني تير چٽڻ جو نشان. جم معني جئن م، متان.

محبت جي ميدان ۾ سر جو سانگ مَ ڪر،
لاهي سر، لطيف چئي، اڱيان دوستن ڏر،
عشق نانگ اپر، خبر ڪاڏن ڪي پوي.

محبت جي ميدان ۾ ڪڏي پڙ ڪاهي،
ڇڏي آ سانگو ارواح جو لاهوتي لاهي،
عشق نانگ آهي خبر ڪاڏن ڪي پوي.

ٻيو به

عشق نه آهي راند جنن ڪي ڪنس ڀيرو،

تڏهن؟

جيءَ جسي ۾ جان جي ڀيجي جو هيڪاند،

سو

سسي نيزي پاند اُچل ته اڌ ٿئين.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

اڏ ٽئين معني تنهنجي جسم ۽ جان جي وچ ۾ جا ڳنڍ آهي سا ڇڙي پوي. بيت جو مطلب هي تہ سرتي مصيبتون سھ تہ جوهر کليني. پرينءَ سان پريت جوڙڻ، سندس صحبت جو ساءُ چکڻ، ۽ محبت جو مزو ماڻڻ الي ٻلي راند نہ آهي. هتي اڏ ٽيٽوآهي.

سر ڪارايل ۾ بہ عشق کي نانگ جي صورت ڏيني، عاشق کي چنيٽو

سنهاپيانءِ مَ سپ ويا واسينگن جا،
جنهين جيءَ جهڙپ هاٿي هنڌاهين نہ چري.
سنها يانءِ مَ سپ سُڪا جنهين پيٽ،
تنهين جيءَ چپيٽ جنگن کي جوکو ٽئي.

ان لاءِ

عاشق معشوقن جي وٽي ويھ ڳري،
جم ورچي ڇڏئين سندي دوست دري،
وينديءِ ٽپ ٽري ڏيندا ٻکي ٻاجھ جي.

عاشق معشوقن جو وٽي ويهج ڌر،
اچي پچنديءِ سپرين لهنديءِ سار سير،
پلاٿيءَ جو پير رهبر ٿينديءِ راه ۾.

عاشق معشوقن جو وٽي ويھ دڪان،
پنج پيش پرين جي پٽيءَ وجهي پاڻ،
تہ تون تنين ساڻ سدا رهين سرخرو.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

سر رپ ۾ ٻي صلاح هيءَ تو ڏنيس تہ

نهائينءَ کا نينهن سک منهنجا سپرين،

جا ڏس تہ

سڙي سارو ڏينهن، ٻاهر ٻاڦ نہ نڪري.

تون بہ

نينهن نهائينءَ جان ڍڪيو ڪو نہ ڍڪئين؟

پيلا:

ڇر ڇيري ڇڏي تہ ڪنن پڇندا ٽان؟
سو تون ڪنيارن ڪن ڪريجان ڳالهڙي.

يعني ڪنيارن واري ڳالھ ياد رکجانءِ. جنن هو نهائينءَ کي ڍڪي ڇڏيندا آهن، تنن تون بہ

عشق لکو رکج، پڌر نہ پائج.
سر آسا ۾ هنن پڻ تو چئيس تہ

اکيون سيئي ڌار جنهن سان پسين پرينءَ کي،
ٻئي ڏانهن ڪيم نهار گهٽو ريسارا سپرين.

۽

نيراناٺي نيڻ نئي آڇ پرينءَ کي،

چيو تہ:

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

ستر ڪاڏا ڪيڻ جه ڏنو منهن محبوب جو.

پوءِ جڏهن اڪيون اڙنس ٿيون، ۽ نانڪ نينهن جي لڳيس ٿي، تڏهن ته پلٽجي ٿوپوي. چي:

ڪي جو ڪيڏانهين اڪيون پسي آئيون،
تانئين تيڏانهين پيـيون پاڻ مهاڙيون.

ڪي جو ڪنهين پار اڪيون پسي آئيون،
ٿيون ديوانيون دل ۾ اپر لڳين آر،
تهان پوءِ قرار ستيون ڪين سيد چئي.

ڪي جو وڃي ڪاله اڪيون پسي آئيون،
لالون ڪيون، لطيف چئي، جانب جي جمال،
ٿيا نيڻ نهال جنهين دلبر ديکيو.

آخوند گل محمد پنهنجي "ديوان گل ۾" چيو آهي ته:
اندر ۾ عشق جنهن جي جاءِ پنهنجي ٿو وهي جوڙي،
وسن برسات جئن دائم تنين جا نيڻ ٿيا آلا.

شاه لطيف به پنهنجي اکين نانءِ چئي ٿوته

هاڻ ته وسن ۽ وهن ڏهاڙي ڏسڻ لئي،
جئن جئن پرين پسن تئن تئن نشا نينهن جا.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

وسن ۽ وهن ڏهاڙي ڏسڻ لئي،
ڏسي ڏسي اکيون توءِ تلاشون ڪن،
ڏايون نه ڏاپن پسڻ منجهان پرينءَ جي.

پيلا:

اکين کي آهين عجب جهڙيون عادتون،
سور پرائي ساٿ جا وڃيو وهائين،
اُتي لنو لائين جتي حاجت ناهه هئيار جي.

اکين کي آهين وڏا وجهه وڙهڻ جا،
اُپيون منڊي مامرو جهيڙو نه لاهين،
جنن سي ڪڪر اُپ تنن آڳميون آهين،
جهڙ ڦڙ نه لاهين وسن ورسيءَ مينهن جنن.

اکين کي آءُ جان ڪي جهلون پائيان،
لوڪ لتاڙي ننڊ ۾ ساجن سو ناءُ،
مون کي مارياءُ پاڻ پرچي آئيون.

اکين پنهنجي مت پالسين پالهين ڪئي،
اُتي وڃي لڳيون جتي جان ڪپت،
نڪا ڳالهه نه ڳت جيءَ ڏني ريءَ نه جڙي.

اکڙين آرو مونهان پڇي نه ڪيو،
اُتي وڃي اڙيون جتي چوڻ نه چارو،
هنئڙو ويچارو واتون جهليو وڃهلي.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

نيٺ جڏهن سهاڄهي در سندس سوال اگهي ٿو، ۽
پاڻ جيرينئي جانب جو جمال ماڻي ٿو، تڏهن چوي ٿو.

شڪر گڏيا سون سپرين جيري جاني يار،
ويٺي جن جي وٽ ۾ ڪوڙين ٿين قرار،
ڏٺيم ڪر نه ڏار پاڙو تن پرين سين.

ڏاتر مون ڏيکاريوهوتن جو حضور،
پرين پرچڻ جو ڪيو موٽائي مذڪور،
اي دوستن جو دستور جنئن چنان چنن ڪين ڪي.

منهنجي مندائن جي ڪل پريان پيئي،
ڪڏهن ڪوسا نه ٿيا ڏوراپو ڏيئي،
ساڄن سيپيئي ڀڪيم ڀول ڀلائيون.

۽ اصل ايتري قدر رنگ ۾ رچي ٿو وڃي جو چوي ٿو ته

مون ڪي اکڙين گهٽا ٿورا لائيا،
ته پڻ پرين پسن ڪٺان جي ڪر سامهيون.

وري به "وحدت وجوديءَ" وارو ئي خيال.

ڪڏهن ڪڏهن خيال ٿئيس ٿو ته آءٌ جو هئن
پڌر پيو ٿوپايان سا ته هلڪائي آهي، ان مان ڀلائي نه
آهي. متان ڪنهن ڪاڙو ڪيڙ ڪي خبر پئجي وڃي، ۽ خار

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

لڳنس، ۽ وٺي اسان ۽ پرين جي وچ ۾ ڦيٽاڙي وجهڻ جي ڪوشش ڪري سو پاڻ کي سمجهائي ٿو ته

سِڪ سِڪائي سِڪُ، سِڪَ نه آهي سٽرن،
لِڪ لڪوٽيءَ لڪَ ته ڪَرن خبرنه ٿئي.

اتيني وري بي پرواه بڻجي، وٺي ٿو چوه مان چئي ته ڙي

خبر ٿي ڪرن کي ته مون کي ڪندا ڪوه؟
صورت سپيريان جي ڏٺي ڪونهي ڏوه.

پيو به

ڪر ڪاريندو سي ماٺو جن پريتڻو،
جوش جلايا جي ماري تن مات ڪيو.

پوءِ ته وسائي ٿو ڪاري پٽ ڪر تي چي:

ڪر کي کپر ڪاءِ نانگ مٽيارو نڪري
اَپِي جو اوناءِ سر پر سندي سڄڻين.

يعني اسان پرين کي پاڻ ۾ ڳالهائيندو ڏسي ته ڪارمنهون ڪنڙا پيو ڏئي. اها عادت ابليسي گهڻن ۾ آهي، ڏاڍو اُن جو ارمان آهي. اوهان مان متان ڪو اها عادت ڏاري، ۽ پاڻ کي هن بيت جو مهاڏو ڪاري. ۽

ڪر خراب ٿئين هيا هچارا،

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

پورينئن ڳليون پرينءَ جون چوڏاري چارا،
مرين منهن ڪارا سڙي انهيءَ سور ۾.

پوءِ ٻڌائي ٿو ته اِن جو نتيجو ڇا ٿيو آهي جو

ڪر جا ڪڏ ڪنئي پوڻ ڪارڻ پرينءَ جي،
تنهن ۾ پاڻ پئي غيبتي غار ٿيو.

سو سپاجهي در سوال ٿو ڪري

الله ڪر جين مندي جن جي من ۾،
اسان ۽ پرين جون اميدون پسن،
تنهان پوءِ مرن سڙي انهيءَ سور ۾.

بس! سمنڊ جون لهرون آهن. پيون لهن ۽ چڙهن. شاعرانه موج اِن کي چوندا آهن. پر نهايت حد ٿو ڪري جڏهن چوي ٿو ته

عاشق ته عزازيل ٿيا مڙيئي سڏڙيا،
ڪارڻ سڪ سبيل لعنتي لال ٿيو.

يعني ته سچو عاشق خدا جو عزازيل فرشتو هو. لال مان لعنتي ٿيو، ليڪن پنهنجي پريم يعني خدا کي ڇڏي آدم جو سجدو نه ڪيائين، جيتوڻي امر به الله ئي ڪيس.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

اُنڪريني سربرووي سنڌيءَ ۾ چئي ٿو تہ:

دل جو دلبر هيڪڙو گهڻا تا نہ ڪجن،
دل ڏجي تنهن هيڪڙي تولي سو سڪن،
سي چلولا چنجن جي در در لائين دوستي.

انهي ساڳني سر ۾ پڻ ارمان ٿو ڪائي تہ ڪهڙو وڃي سمي جو حال رهيو آهي.

آدمين اخلاص مٿائي مانو ڪيو،
ڪون ڪائي ڪنهن جو سندو ماڙهونءِ ماس،
دلبر هن دنيا ۾ وڃي رهندو واس،
ٻيو سڀ لوڪ لباس ڪو هڪدل هوندو هيڪڙو.

۽

يار سڏائي سيڪو جاني زباني،
آهي آساني ڪم پئي ڪل پوي.

سسئي نانءِ هڪ هنڌ چيو اٿس:

ڪو جو آيس ڪوڏ ٻاروچاڻي ذات جو،
جي هو چونس ٻوڏ تہ جي سڻائي جڳ ڪي.

ساڳيو خيال بخوبيءَ سر ڪنيات ۾ ٿو آڻي. چي:

ڪم ڪمندن ڪٿيو هارايو هوڙن،
چڪيو نہ چوندن هو جو ساءُ صبر جو.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

ڪني ڪين پرائيو منجهان ڪيني ڪين،
هي هوءِ سٽاڻي سينگڱ تہ زه چِني جوکو ٿئي.

ڪيني واري جو تير ڪمان ڪشيل بہ چڱو هجي،
تہ بہ مهل تي زه ڇڄي پويس، ۽ فائدي ماڳ اُٽلو ٽوٽو
ٿئيس. يعني تہ ڪم راس ٿيل بہ ڦٽي وڃي.

اُن ڪري

نمي ڪمي نهار تون ڏمر ڏولائو،
ٿئين ساچائو جي اپين انهيءَ پرتي.

ڏولائو معني رولو. ساچائو معني ساچه وارو.

نمي ڪمي نهار تون ڏمر وڏو ڏک،
صبر ۾ سپ سک جي سنواريا سمجهين.

هو چونئي، تون م چڙ واتان ورائي،
اِڪ اِڪرائي جو ڪري خطا سو ڪائي،
پاند ۾ پائي ويو ڪيني وارو ڪين ڪي.

هو چونئي، تون م چڙ واتون ورائي وين،
سپني سين، سيد، من ماري ڪرمين،
ڪاند وڏيائي ڪيڻ، ڪيني منجهان ڪين ٿئي.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

سٽي ويڻ ڪنن سين ورائج م وري،
هاديءَ جي هدايت جي آهي اِيءَ ٻري،
تن سڄي ساه سري، جن ماريو نفس ماٺ سين.

چوندن ڪيم چنيج ويڻ ورائي سامهون،
ڪامت قيمت جهڙي روز ڏمر ڪي ڏيج،
ويڻ مَ ورائيج ته سڀ ور سهاڳي ٿئين.

اڻ چوندن مَ چؤ چوندن چيو وسار،
ائـني پهر ادب سين پر اهائي پار،
مفتي منجهه وهار، ته قاضيءَ ڪانيارو نه ٿئين.

مفتي معني فتويٰ ڏيندڙ. هتي ٿيو وويڪ. سو فتوي ڏيڻ لاءِ منجهه وهار ته پوءِ قاضيءَ ڪانيارو نه ٿئين يعني ته ڪنن ٻاهرين قاضيءَ جي ڪاڻ نه ڪڍڻي پوندي. مطلب چيا ته پنهنجن ڪرتوتن تي سخت نظر رکـ. چيگلو نه ٿي. متان پوءِ ٻين جي واهر وهيٺو وڃين ٿين. هدايت ته قابل عمل آهي، پر ڪو ميجي!

سر ڪنيات جي پهرين بيتن ۾ سهائيءَ سفيد ڪي ساراهي، پوءِ من مستر ڪي ميو يعني اُٺ بنائي، ويهي جي اُن ڪي اتـه ٿـو ٻـڌي، ۽ دم دلاسا ڏي، سي ته واه جهڙا آهن. ٻيانءِ ته ٻار ٿـو پرچائي. اٺ اوڳو ۽ ائـٽرو پسون آهي، ۽ جنن شاه صاحب چني ٿـو ته: ڪذا تورو

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

كائي نہ كنڻ هار، چندن جا چوپا كري،
اگر اوڏو نہ وڃي، سر كنڌ لهي نہ سار،
لاڙي جي لغار، ميو مستانو كيو.

كرهي كي كئين وڏ م پند پلڻ جا،
ليڙو لاڙيءَ كي چري، نير ساڻ نئين،
چانگي سندي چت ۾ صاحب وجھ سنئين،
اوپاهيوس اهين، لطف ساڻ، لطيف چئي.

چانگي چئي چكياس مٿان اك نہ اُلهي،
جنهن ول گهٽا وهاٽيا ان سين ار لڳياس،
چوڏاري چندن وڻ پچي پورچ ٽياس،
روئاري رت كياس ان كڏا توري كرهي.

پوءِ ٽو سڏو اُٽ كي چئي يعني من كي سمجهائي. چي

كرها كسر ڇڏ، وكون وجھ وڏنديون،
هيكر حبيبن سان مون كي نيئي گڏ،
ميڇڻ پونئي هڏ آهون اكنڊين جون.

كرها كسر ڇڏ وك وڏندي پاءِ،
منهنجو هلڻ اُنهين جتي جانب جاءِ،
توكي چندن چاريان ٻيو وڳ لاڙي كاءِ،
اُنهين اُٽ اُناءِ جڻن هونديءَ رات هٽ مڙون.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

ڪسر چڱ ڪنواڻ وڪون وجھه وڏنديون،
سنئين سپيرين جي ونگي پاءِ مَ واڻ،
چڱ جھوري، ڏي جھاڻ، تہ هونديءَ رات هٿ مڙون

هڪ هنڌ تہ خوشامد بہ ٿو ڪريس. چي

ڪرها ڪر سجاڻ پيڪو ۽ پانهنجو،
اصل آهي اوهانَ جو ناليرو نڌاڻ،

سو

ڪرها اسان ساڻ، ڪي چانگا ڪج چڱايون.

پر ڏسي ٿو تہ من روپي ميو شر جو شر، تڏهن
ٿو ٻڌيس ريگھڙيون. چي

ڳل ڳانا ياقوت جا موتين ڳتي مال،

ڳل، ڳلي ۾، ڳانا، ڪنٺيون ياقوتن واريون
پايانءِ، ۽ مال، مالها، ڳاني موتين ڳتي وجهانءِ.

ڪديفي جي ڪرها هيد ي پايانءِ حال.

هيدي يعني جهل، بت جو ڪپڙو سو وري ڪديفي
يعني ولويت جو مٿان وجهانءِ. پڻ چندن چاريانءِ جال.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

جال = جهجهو،

جي مون رات رسالئين،

يعني جي رات جو وٺي هلي پرين وٽ پهچائينم.

ڳل ڳانا ياقوت جا موتين ڳتي مال،
ڪديفي جي ڪرها هيدي پايانءِ حال،
چندن چاريانءِ جال، جي مون رات رسالئين.

ڳل ڳنا ياقوت جا موتي منجھ مهار،
چانگا چندن چاريانءِ انئي پهر اپار،
سندي پي پچار، جي مون رات رسالئين.

ميا تو مهار سچي پايان سون جي،
چاريان چندن چوٽيون نايو ميندي ءَ ڏار،
سندي پيءَ پچار جي مون رات رسالئين.

پوءِ جڏهن من مچلائي چڏيس ٿو، ۽ ساڌ سنگت جو ساٿ چڪيس ٿو، ۽ نانڪ نينهن جي لڳيس ٿي، تڏهن ساڳيو روپڪ اُٿ وارو ٻڌي، هٿن ٿومن جي گت جو وستار ڪري. جي

اڄ نہ اڳينءَ ڏار ڪرهو جئن ڪالهہ هو،
اگڙ آيو نہ ڪري پاهوڙي پچار،
جڪس منجھ قطار ڪاول چنائين وه جي.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

"ڪاول چنائين وه جي" يعني ڪا مڙيائي دنيا کان دونس ملي اٿس، جنهن ويچاري کي سهمائي ڇڏيو آهي، ۽ ڪاڏو پيتو وسري ويو اٿس. اُنڪريئي هاڻ:

اُٺ نہ وڃي وڳ سين چري نہ چانگو،
لڳيس نانگ نينهن جي نهوڙيو نانگو،
ڇڏي سر سانگو، رڙهي رند پرين جي.

وري

چندن چکي آئيو ٻي ول وجهي نہ وات،
ڪرهي ڪنور لتاڙيا رئيءَ پيئي رات،
توڏي تنهن وڻ تات، جنهن ۾ بوءِ بادام جي.

پوءِ تہ ڏاٽ جا هريس، ۽ چشڪو جو آيس، سو ڏهاڙي ڏوڙ اوڏانهين اٿس. ڏاڍن ڏاوڻن ۾ ٻڌو پيو آهي تہ اُنهن مان بہ چنائي نڪريو وڃي.

نونير ڏه ڏاوڻيون پندرهن پنڌ پياس،
بغل ۾ ٻگهاڙيون لڱين لوه لڳاس،
جہ سڄڻ ياد پياس، تہ چرڪ چنائين هيڪڙي.

بس من کي چوٽ لڳي سهين، تہ پوءِ ڪهڙا بہ دنياجا ٻنڌڻ هوندس تہ اُن جو زور اُتس پڙندو ئي ڪين. ويئي ويئي اُن مولائي مستيءَ ۾ محو ٿي ويندو، ۽ مٿي مڪانن جا پيرو سير ڪندو. شاعر پنهنجي من ناءِ

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

ٻه چوي ٿو ته نيٺ هن سان ٻه اهڙوئي ورڻ ٿيو آهي، ۽ هاڻ ته جيتوڻيڪ

وهي منجهين وڳ

ته ٻه

ڪتوريءَ ڏار چري .
وهي منجهين وڳ ڪتوريءَ ڏار چري،
جڳ سين جهڙو جڳ هنئين سين هت چري.

۽

جيان ڪوڙ ٻنڪائين پنجين لکين پاءُ،
ميو تنهن ماڳاءُ ڏهاڙي ڏار چري.

جيان ڪوڙ ٻه ڪائيون پنجين لکين پڪ،
تيان ڏيني تڪ مير متارو ٿيو.

اُنڪري توکي مون کي ٻه نيڪ صلاح ٿو ڏئي ته اهڙو من روپي

لڪ لاڪيٽو ڪر هو ڪوڙين ڏيني ڪاهه،
ايلا چيون آهر ۾ پوچ ميي کي پاءِ،
ڪٽ نه ڪندو ڪاءِ جه پلاٽيو ته پرينءَ مڙي.

يعني من کي چڱي رستي لاءِ، مٿا مونا هٽي ڪيس ساڏ

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

سنگت تي هيراءِ. ۽ هيڪر دنيا ڪان رخ ڦريس، ۽ منهن
ساڃ سنگت ڏي ٽيس ته پوءِ منزل مقصد تي وڃي
رسائيندءِ. ڪٿ ڪندو ڪانه، سڏوڻي سڏو هليو هلندءِ.

شل هر ڪو اهو سبق هننين سان هنڊائي، ۽
پنهنجي من روپي ميي ڪي "نوڙتي نرمل نامر" جي سان
ٻنڌي رنگ ۾ رتو رهي!

پورو ٿيو

---

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

پڙهندڙ نسُل . پ ن

The Reading Generation

1960 جي ڏهاڪي ۾ عبدالله حسين " اُداس نسلين" نالي ڪتاب لکيو. 70 واري ڏهاڪي ۾ وري ماٺِڪ "لُڙهندڙ نسُل" نالي ڪتاب لکي پنهنجي دورَ جي عڪاسي ڪرڻ جي ڪوشش ڪئي. امداد حُسينيءَ وري 70 واري ڏهاڪي ۾ ئي لکيو:

انڌي ماءُ ڄڻيندي آهي اونڌا سونڌا ٻارَ
ايندڙ نسل سَمورو هوندو گونگا ٻوڙا ٻارَ

هر دور جي نوجوانن کي اُداس، لُڙهندڙ، ڪَڙهندڙ، ڪُڙهندڙ، ٻَرندڙ، ڇُرندڙ، ڪِرندڙ، اوسيئڙو ڪَندڙُ، ياڙي، ڪاٺُو، ياچوڪَڙُ، ڪاوڙيل ۽ وِڙهندڙ نسلن سان منسوب ڪري سَگهجي ٿو، پَر اسان اِنهن سڀني وِچان "پڙهندڙ" نسل جا ڳولائو آهيون. ڪتابن کي ڪاڳر تان کڻي ڪمپيوٽر جي دنيا ۾ آڻڻ، ٻين لفظن ۾ برقي ڪتاب يعنيٰ e-books ناهي ورهائڻ جي وسيلي پڙهندڙ نسل کي وَڌڻ، ويجهَڻ ۽ هِڪ ٻِئي کي ڳولي سَهڪاري تحريڪ جي رستي تي آڻِڻ جي آسَ رکون ٿا.

پڙهندڙ نسل (پَــنَ) ڪا بہ تنظيمَ ناهي. اُنَ جو ڪـو بہ صدر، عُهديدار يا پايو وِجهندڙ نہ آهي. جيڪڏهن ڪو بہ شخص اهـڙي دعوىٰ ڪري ٿـو تـہ پَڪَ ڄاڻو تـہ اُهـو ڪُـوڙو آهي. نہ ئي وري پَـنَ جي نالي ڪي پئسا گڏ ڪيا ويندا. جيڪـڏهن ڪـو اهڙي ڪوشش ڪري ٿو تہ پَڪَ ڄاڻو تہ اُهو بہ ڪُوڙو آهي.

جَهڙيءَ طَرَح وڻـن جا پَـنَ ساوا، ڳاڙها، نيرا، پيلا يا ناسي هوندا آهن اَهڙيءَ طرح پَڙهندڙ نَسُل وارا پَـنَ بہ مختَلِف آهـن ۽ هوندا. اُهي ساڳئي ئي وقت اُداس ۽ پڙهندڙ، ٻَرندڙ ۽ پڙهندڙ، سُست ۽ پڙهندڙ يا وِڙهندڙ ۽ پڙهندڙ بہ ٿي سگهن ٿا. ٻين لفظن ۾ پَنَ ڪا خُصوصي ۽ تالي لڳل ڪِلَب Exclusive Club نـہ آهي.

ڪوشش اها هوندي تـہ پَـنَ جا سڀ ڪَم ڪار سَهڪاري ۽ رَضاڪار بنيادن تي ٿين، پر ممڪن آهي تـہ ڪي ڪم اُجرتي بنيادن تـي بہ ٿِيـن. اهڙي حالت ۾ پَـنَ پاڻ هِڪَڙيئي جي مدد ڪَرڻ جي اُصولَ هيٺ ڏي وَٺُ ڪنـدا ۽ غيرتجارتي non-commercial رهنـدا. پَنَـن پـاران ڪتـابن ڪـي ڊِجيٽـائِيز digitize ڪرڻ جي عَملَ مان ڪو بہ مالي فائدو يا نفعو حاصل ڪرڻ جي ڪوشش نہ ڪئي ويندي.

ڪتابن ڪي ڊِجيٽائِيز ڪرڻ کان پو ٻيو اهم مرحلو وِرهائڻ distribution جو ٿيندو. اِهو ڪم ڪرڻ وارن مان جيڪـڏهن ڪـو پيسا ڪمائي سگهي ٿو تہ ڀلي ڪمائي، رُڳو پَنَن سان اُن جو ڪو بہ لاڳاپو نہ هوندو.

پَنَن کي کُليل اکرن ۾ صلاح ڏجي ٿي تہ هو وَسَ پٽاندڙ وڏِ کان وَڏِ ڪتاب خريد ڪَري ڪتابن جي ليکڪَن، ڇپائيندڙن ۽ ڇاپيندڙن کي هِمٿائِن. پر ساڳِئي وقت عِلم حاصل ڪرڻ ۽ ڄاڻ کي ڦهلائڻ جي ڪوشش دوران ڪَنهن بہ رُڪاوٽ کي نہ مڃن.

شيخ اَيازَ علمَ، ڄاڻَ، سمجهہَ ۽ ڏاهپَ کي گيتَ، بيتَ، سِٽَ، پُڪارَ سان تَشبيهہ ڏيندي انهن سيني کي بَمن، گولين ۽ بارودَ جي مدِ مقابل بيهاريو آهي. اياز چوي ٿو تہ:

گيتَ بہِ ڄڻ گوريلا آهن، جي ويريءَ تي وار ڪَرن ٿا.

... ...

جئن جئن جاڙ وڌي ٿي جَڳَ ۾، هو ٻوليءَ جي آڙ ڇُپن ٿا؛

ريتيءَ تي راتاها ڪن ٿا، موٽي مَنجهہِ پهاڙ ڇُپن ٿا؛

... ...

ڪالههَ هُيا جي سُرخ گُلن جيئن، اڄ ڪلههِ نيلا پيلا آهن؛

گيتَ بہِ ڄڻ گوريلا آهن........

... ...

هي بيتُ اَٿي، هي بَم- گولو،

جيڪي بہ ڪٽين، جيڪي بہ ڪٽين!

مون لاءِ ٻنهي ۾ فَرَقُ نہ آ، هي بيتُ بہ بَمَ جو ساٿي آ،

جنهن رِڻَ ۾ رات ڪَيا راڙا، تنهن هَڏَ ۽ چَمَ جو ساٿي آ ـ

اِن حسابَ سان اڻڄاڻائي کي پاڻَ تي اِهو سوچي مَڙهڻ تہ ”هاڻي ويڙهہ ۽ عمل جو دور آهي، اُن ڪري پڙهڻ تي وقت نہ وڃايو“ ناداني‌ءَ جي نشاني آهي.

پَنَن جو پڙهڻ عام ڪِتابي ڪيڙن وانگر رُڳو نِصابي ڪتابن تائين محدود نہ هوندو. رڳو نصابي ڪتابن ۾ پاڻ کي قيد ڪري ڇڏڻ سان سماج ۽ سماجي حالتن تان نظر ڪڇي ويندي ۽ نتيجي طور سماجي ۽ حڪومتي پاليسيون policies اڻڄاڻن ۽ نادانن جي هٿن ۾ رهنديون. پَنَ نِصابي ڪتابن سان گڏوگڏ ادبي، تاريخي، سياسي، سماجي، اقتصادي، سائنسي ۽ ٻين ڪتابن کي پڙهي سماجي حالتن کي بهتر بنائڻ جي ڪوشش ڪندا.

پڙهندڙ نَسُل جا پَنَ سيني کي **ڇو، ڇالاءِ ۽ ڪيئن** جهڙن سوالن کي هر بَيانَ تي لاڳو ڪرڻ جي ڪوشَ ڏين ٿا ۽ انهن تي ويچار ڪرڻ سان گڏ جوابَ ڳولڻ کي نہ رڳو پنهنجو حق، پر فرض ۽ اڻٽر گهرج unavoidable necessity سمجهندي ڪتابن کي پاڻ پڙهڻ ۽ وڌ کان وڌ ماڻهن تائين پهچائڻ جي ڪوشش جديد ترين طريقن وسيلي ڪرڻ جو ويچار رکن ٿا.

توهان بہ پڙهڻَ، پڙهائڻ ۽ ڦهلائڻ جي اِن سهڪاري تحريڪ ۾ شامل ٿي سگهو ٿا، بَس پنهنجي اوسي پاسي ۾ ڏِسو، هر قسم جا ڳاڙها توڙي نيرا، ساوا توڙي پيلا پن ضرور نظر اچي ويندا.

وڻ وڻ کي مون ڀاڪي پائي چيو تہ ”منهنجا ڀاءُ
پهتو منهنجي من ۾ تنهنجي پَنَ پَنَ جو پڙلاءُ“.
- اياز (ڪلهي پاتم ڪينرو)

سنڌ سلامت

www.sindhsalamat.com

سنڌ سلامت جو مشن ۽ مقصد سنڌي ٻوليءَ جي ڊجيٽلائيزيشن ۽ پکيڙ کي وسيع ڪرڻ آهي ۽ پڻ دنيا سان گڏ سندس رفتار سان هلڻ جو سانباهو آهي، ڇو تہ تاريخ هميشہ انهن قومن جو احترام ڪيو آهي جن پنهنجي علمي سرمائي جي حفاظت ڪئي آهي. سنڌ سلامت پڻ پنهنجي ٻوليءَ جي بقاء خاطر سنڌي ٻوليءَ ۾ لکيل قيمتي ۽ ناياب ورثي کي ضايع ٿيڻ کان بچائڻ ۽ ان کي نہ رڳو محفوظ رکڻ پر پنهنجي اديبن، ليکڪن، محققن ۽ شاعرن جي علم، هنر ۽ تخليقن کي ڊيجيٽلائيز ڪندي دنيا جي ڪنڊ ڪڙڇ ۾ موجود سنڌين تائين مفت ۾ آسانيءَ سان پهچائڻ جو عزم ڪيو آهي.
اسان جي خواهش هئي تہ سنڌي مواد تي مشتمل هڪ اهڙو ڪتاب گهر قائم ڪجي جتي هر موضوع تي مشتمل ڪتاب موجود ملن. ڪتابن کي ڳولڻ ۽ ڊائونلوڊ ڪرڻ آسان هجي ۽ اينڊرائيڊ سميت آئي فون يا ونڊوز آپريٽنگ سسٽم سميت هر قسم جي ڊوائيس تي آساني سان آن لائين پڻ پڙهي سگهجي.
۽ اهو سڀ "سنڌ سلامت ڪتاب گهر" ذريعي ئي ممڪن ٿي سگهيو. اميد تہ سنڌ سلامت ڪتاب گهر ذريعي سموري دنيا ۾ موجود سنڌي نہ صرف ڀرپور لاڀ حاصل ڪندا پر سنڌ سلامت ڪتاب گهر کي وڌيڪ فائديمند بنائڻ لاءِ پنهنجو ڀورو سات نڀائيندا.

books.sindhsalamat.com

سنڌ سلامت ڪتاب گهر جي اينڊرائيڊ اپليڪيشن پلي اسٽور جي هن لنڪ تان ڊائونلوڊ ڪريو:

https://play.google.com/store/apps/details?id=com.sindhsalamat.book